

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Світлана ХАЛАТУР**
« ____ » _____ **2023 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему: **Удосконалення механізму формування фінансової стійкості**
аграрного підприємства

Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Сніжана ПІВКАЧ

**Науковий керівник,
д.е.н., професор**

Світлана КАЧУЛА

Дніпро – 2023

Форма № Н – 9.01
(затверджена наказом
МОН молоді і спорту України
від 29 березня 2012 року № 384)

ДНПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Обліку та фінансів
Кафедра: Фінансів, банківської справи та страхування
Освітньо-професійна програма: «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність: 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри
_____ Світлана ХАЛІАТУР
_____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ на підготовку кваліфікаційної роботи

Півкач Сніжани Василівни

1. Тема роботи: Удосконалення механізму формування фінансової стійкості аграрного підприємства

Науковий керівник: Качула Світлана Валентинівна, д.е.н., професор
затверджена наказом ДДАЕУ «9» жовтня 2023 р. № 3049

2. Термін подання здобувачем роботи: 5 грудня 2023 року

3. Вихідні дані до роботи законодавчі матеріали, фахові статті, наукова література, фінансова звітність АВ ТОВ «Агроцентр К»

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити)

1. Теоретичний аналіз підходів до механізму формування фінансової стійкості аграрного підприємства. 2. Дослідження рівня стійкості фінансів аграрного підприємства з врахуванням основних результатів його діяльності. 3. Шляхи посилення механізму формування фінансової стійкості АВ ТОВ "АгроцентрК". Висновки і пропозиції.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).

1. Види фінансової стійкості підприємств та їх характеристика. 2. Земельні ресурси, які використовує Товариство. 3. Ступінь освоєння земель Товариством в 2018-2022рр. 4. Склад товарної продукції Товариства за 2018-2022рр. 5. Основні показники результатів діяльності Товариства. 6. Абсолютне та відносне відхилення результатів діяльності Товариства. 7. Показники фінансової стійкості Товариства. 8. Абсолютні та відносні відхилення показників стійкості фінансів Товариства. 9. Структура активів Товариства. 10. Показники вартості основних засобів Товариства. 11. Запаси Товариства та їх структура. 12. Структура пасивів Товариства. 13. Розрахунок ймовірного банкрутства за моделями. 14. Моделювання оцінки фінансової стійкості.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 23 червня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Теоретичний аналіз підходів до механізму формування фінансової стійкості аграрного підприємства	липень 2023 р.	виконано
2	Дослідження рівня стійкості фінансів аграрного підприємства з врахуванням основних результатів його діяльності	вересень 2023 р.	виконано
3	Шляхи посилення механізму формування фінансової стійкості АВ ТОВ "АгроцентрК"	жовтень 2023 р.	виконано
4	Формування висновків та пропозицій	листопад 2023 р.	виконано
5	Оформлення дипломної роботи	грудень 2023 р.	виконано

Здобувачка

_____ (підпис)

Сніжана ПІВКАЧ

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

Світлана КАЧУЛА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Фінансова стійкість підприємства: сутність, значення, фактори впливу	8
1.2. Оцінка стійкості фінансів підприємства: основні підходи	13
1.3. Механізм формування стійкості фінансів в умовах аграрних ризиків	18
Висновки до розділу 1	22
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА З ВРАХУВАННЯМ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ	24
2.1. Характеристика організаційно-економічної структури «АгроцентрК»	24
2.2. Застосування коефіцієнтного методу для оцінки фінансової стійкості АВ ТОВ "Агроцентр К": аналіз фінансових показників.	31
2.3. Аналіз балансу підприємства щодо вивчення ресурсів та фінансових результатів його діяльності	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОСИЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АВ ТОВ "АГРОЦЕНТР К"	47
3.1. Розрахунок ймовірності банкрутства, як метод забезпечення стійкості фінансів підприємства	47
3.2. Моделювання оцінки фінансової стійкості аграрного підприємства	56
3.3. Система керування фінансовою стійкістю підприємства на основі ризик-менеджменту	64
Висновки до розділу 3	70
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	78
ДОДАТКИ	84

РЕФЕРАТ

Тема: Удосконалення механізму формування фінансової стійкості аграрного підприємства

Кваліфікаційна робота містить: 77 ст., 18 таблиць, 12 рисунків, 5 додатків, 50 літературних джерел.

Об'єктом дослідження є стійкість фінансів АВ ТОВ «Агроцентр К» з метою її прогнозування на майбутні періоди.

Предметом дослідження є передові практики стійкості фінансів підприємств аграрного сектору. Аакцент зроблено на реалізованих програмах, спрямованих не лише на досягнення стійкості фінансів, а й на їх забезпеченні в довгостроковому аспекті.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження сучасного стану фінансів АВ ТОВ «Агроцентр К», а також узагальнення практичних аспектів встановлення його статус і окреслення основних орієнтирів розвитку.

Методи дослідження: використано комплекс методів, вибір яких зумовлений необхідністю отримання практично корисної інформації, що дозволяє зробити правильні висновки та узагальнення для наукового дослідження: аналітичний, системний підхід, а також методи спостереження, індукції та дедукції, експертний метод.

В кваліфікаційній роботі здійснено теоретичний аналіз стійкості фінансів аграрного підприємства за рахунок розгляду механізму її формування. Досліджена стійкість фінансів аграрного підприємства з врахуванням основних результатів його діяльності. Окреслено шляхи посилення механізму формування фінансової стійкості АВ ТОВ "АГРОЦЕНТР К" за рахунок мінімізації настання банкрутства та уникнення ймовірних ризиків.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ, ПРИБУТОК, АКТИВИ, ПАСИВИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, БАНКРУТСТВО.

KEYWORDS

FINANCIAL STABILITY, FINANCIAL RESULTS, PROFIT, ASSETS, LIABILITIES, PROFITABILITY, BANKRUPTCY.

ВСТУП

Актуальність визначення стійкості фінансів аграрного підприємства є ключовим, оскільки сільське господарство часто піддається різноманітним економічним, кліматичним і ринковим тискам. Ефективна стратегія управління ризиками може значно вплинути на фінансову стійкість. Кредитний рейтинг та доступ до фінансування; ефективність використання ресурсів; вартість виробництва та конкурентоспроможність; забезпечення продовольчої безпеки; соціальна відповідальність та сталість – ці напрямки відображають комплексні виклики, з якими стикаються аграрні підприємства у забезпеченні своєї стійкості фінансів в сучасних умовах та відображають важливість розгляду стійкості фінансів як частини більш широкої стратегії управління підприємством.

Питанням механізму формування стійкості фінансів присвячені праці дослідників: М. Абрамчук та А. Сокур [1], А. Вознюк [6], В. Гмиря [9], С. Качули [16-19; 34; 44; 45], А. Саліна [31], І. Фурман [39], С. Халатур [44; 45] та ін.

Хоча сутність проблеми, поставленої у цьому дослідженні, розглядається у різних наукових і прикладних роботах, є кілька важливих аспектів, які потребують подальшого дослідження як і в теоретичному, так і в практичному плані. Ці питання пов'язані з діагностикою фінансового стану аграрного підприємства в системі управління стійкістю фінансів.

Метою роботи є дослідження сучасного стану фінансів АВ ТОВ «Агроцентр К», а також узагальнення практичних аспектів встановлення його статус і окреслення основних орієнтирів розвитку.

Згідно поставленої мети, нами окреслені завдання, які передують проведенню дослідження:

- розглянути концепцію "фінансова стійкість " та фактори, які впливають на неї;
- проаналізувати сучасні підходи до оцінки стійкості фінансів;

- вивчити механізм формування стійкості фінансів в умовах аграрних ризиків;
- здійснити характеристику організаційно-економічної структури аналізованого підприємства;
- розглянути застосування коефіцієнтного методу для оцінки стійкості фінансів;
- проаналізувати балансу;
- розглянути та проаналізувати ймовірність банкрутства, як методу забезпечення стійкості фінансів підприємства;
- за допомогою економетричного методу змоделювати стійкість фінансів аграрного бізнесу та визначити чинники впливу на неї;
- обґрунтувати напрями керування стійкістю фінансів підприємства на основі ризик-менеджменту.

Об'єктом дослідження є стійкість фінансів АВ ТОВ «Агроцентр К» з метою її прогнозування на майбутні періоди.

Предметом дослідження є передові практики стійкості фінансів підприємств аграрного сектору. Акцент зроблено на реалізованих програмах, спрямованих не лише на досягнення стійкості фінансів, а й на їх забезпеченні в довгостроковому аспекті.

Інформацією для виконання кваліфікаційної роботи стали законодавчі матеріали, фахові статті, наукова література, звітність по фінансам АВ ТОВ «Агроцентр К».

Наукова новизна розкривається в наступному:

удосконалено:

- термін «фінансова стійкість» для аграрного підприємства, як його здатність витримувати фінансові труднощі та негаразди, забезпечуючи при цьому сталу та ефективну діяльність, тобто це можливість генерувати стабільний прибуток, що дозволяє фінансувати поточну діяльність та інвестиції в майбутнє.

отримали подальший розвиток:

- систематизовано основні підходи оцінки стійкості фінансів, що надають об'єктивне уявлення про фінансовий становище підприємства та які адаптовані до конкретної ситуації підприємства, забезпечуючи цільовий та інформативний підхід з метою прийняття результативних рішень;

- запропоновано розглядати негаразди з стійкістю фінансів не лише опираючись на одну модель ймовірного банкрутства, а кілька моделей, щоб забезпечити якісний та точний результат.

Теоретична значимість роботи полягає у розширенні теоретичних підходів до механізму формування стійкості фінансів аграрного підприємства на основі систематизації основних підходів до оцінки стійкості фінансів.

Практична значимість полягає в розробці напрямів удосконалення стійкості фінансів на основі ризик-орієнтованого підходу.

У роботі використано комплекс методів, вибір яких зумовлений необхідністю отримання практично корисної інформації, що дозволяє зробити правильні висновки та узагальнення для наукового дослідження: аналітичний, системний підхід, а також методи спостереження, індукції та дедукції, експертний метод.

Отримані результати кваліфікаційного дослідження були представлені на конференції через написання тез та виступ, а також опубліковані у фаховому виданні України у вигляді статті.

Робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Робота займає 77 сторінок. Робота включає 18 таблиць, 12 рисунків, 5 додатків, 50 літературних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансова стійкість підприємства: сутність, значення, фактори впливу

Мета будь-якого комерційного підприємства безумовно полягає у досягненні прибутку. Для досягнення цієї мети необхідна чітка координація управлінських механізмів для виконання поточних і стратегічних планів, оперативного виконання завдань і балансування можливостей підприємства в контексті ринкових умов.

Стійкість фінансів підприємства є ключовим індикатором загальної стійкості організації. Для створення ефективного механізму управління стійкістю фінансів, важливо ретельно дослідити сутність цього поняття та його взаємозв'язок з іншими економічними аспектами.

Стійкість фінансів підприємства - це якісна оцінка його фінансового стану, визначаюча його здатність ефективно функціонувати і розвиватися. Вона визначається наявністю достатніх ресурсів і ефективним управлінням ними, що забезпечує платоспроможність, прибутковість і рентабельність підприємства.

Таке визначення акцентує увагу на загальних аспектах ефективності функціонування, з можливістю подальшого уточнення параметрів для оцінки стійкості фінансів підприємства.

В додатку А наведено трактування терміну «фінансова стійкість».

Так, Абрамчук М. Ю. та Сокур А. О. пропонують розглядати значення терміну з трьох підходів: деталізованого, результатного та системного. І завдяки цій систематизації вони стверджують, що стійкість фінансів – це комплексна концепція, яка визначає стійке функціонування та постійний розвиток підприємства. Це здатність своєчасно виконувати свої зобов'язання, ефективно управляти своїми ресурсами, підтримувати баланс активів і

пасивів, забезпечувати прийнятний рівень рентабельності в змінних умовах, а також працювати на припустимому рівні ризику [1, с. 105-106].

Левкович О. В. та Калашнікова Ю. М. в своїй праці досліджують фінансову стійкість як здатність вчасно та повністю виконувати взяті на себе зобов'язання за рахунок власних та залучених ресурсів [25].

У своїх працях, Рачинський О. В. пише, що стійкість фінансів проявляється у його здатності провадити основну та додаткову діяльність без перерв, незважаючи на можливі ризики та зміни в бізнес-середовищі, які можуть виникати під час його функціонування [30, с. 227].

Саліна А. В. [31, с.81], Сметанюк О. А., Зварищук С. А. [32], досліджуючи стійкість фінансів визначають, що це вміння підприємства функціонувати в умовах, які принаймні наближені до фінансово-економічної рівноваги, урахувавши постійні зовнішні та внутрішні впливи та ефективно ведення справи в умовах, які часто мають дестабілізуючий вплив.

Філімоненков О.С. в розділі навчального посібника 9.4. вказує на те, що стійкість фінансів виявляється у такому стані, коли обсяг активів достатній для виконання зобов'язань, що свідчить про його платоспроможність. Іншими словами, це означає, що стійкість фінансів визначається його здатністю відшкодувати витрати на підприємницьку діяльність за рахунок грошових потоків, а отриманий дохід забезпечує незалежність від зовнішніх джерел. Цей стан визначається співвідношенням між вартістю оборотних активів та розміром наявних ресурсів, які використовуються для їх формування [37, с. 283].

На думку Фурман І. В. стійкість фінансів визначається станом ресурсів, їх розподілом і використанням, що забезпечує зростання доходу і капіталу, розвиток підприємства, збереження платоспроможності і кредитоспроможності при урахуванні можливого рівня ризику. Ключовим елементом стійкості є його здатність до ефективного розвитку в умовах змінного середовища. Для досягнення цього підприємство повинно мати

гнучку будову ресурсів і можливість залучення додаткових коштів за необхідності [39, с.33].

Підсумовуючи всі висловлені визначення, зробимо власне визначення, що стійкість фінансів аграрного підприємства – це його спроможність витримувати фінансові труднощі та негаразди, забезпечуючи при цьому сталу та ефективну діяльність, тобто це можливість підприємства генерувати стабільний прибуток, що дозволяє йому фінансувати поточну діяльність та інвестиції в майбутнє.

Ключовими аспектами стійкості фінансів підприємства є його платоспроможність, незалежність від позичкового капіталу, прибутковість, стабільність, автономність та інші аспекти. Важливо зауважити, що, хоча значне переважання власного капіталу над позичковим може створити фінансовий "буфер" для підприємства, це само по собі не гарантує ефективного розвитку в довгостроковій перспективі. Проста наявність ресурсів може бути лише джерелом розвитку, але не його гарантією. Тому стратегія управління повинна бути спрямована не лише на накопичення ресурсів, але і на інноваційний розвиток. Це може вимагати додаткових фінансових витрат у сучасному періоді, але в майбутньому принести збільшені доходи.

Часто поняття "фінансова стійкість" використовується паралельно з термінами "фінансовий стан", "ліквідність", "платоспроможність". Звісно, між ними існує справедливий зв'язок, оскільки рівень стійкості фінансів визначається за категоріями оцінки стану фінансів. Проте вони не є абсолютно ідентичними. Необхідно уникати тверджень про рівень стійкості фінансів виключно на основі статичних оцінок стану фінансів, оскільки для адекватного опису та ідентифікації стійкості фінансів необхідно враховувати динаміку показників та їх потенційні впливи на підприємство.

Загальна стійкість фінансів є синтезом зовнішніх та внутрішніх аспектів і визначає, наскільки підприємство може ефективно протистояти фінансовим викликам і залишатися життєздатним у довгостроковій перспективі. Стійкість

фінансів визначається його здатністю витримувати вплив змінних факторів, що можуть впливати на його стан фінансів.

На рис. 1.1 представлені види стійкості фінансів та окреслена їх характеристика.

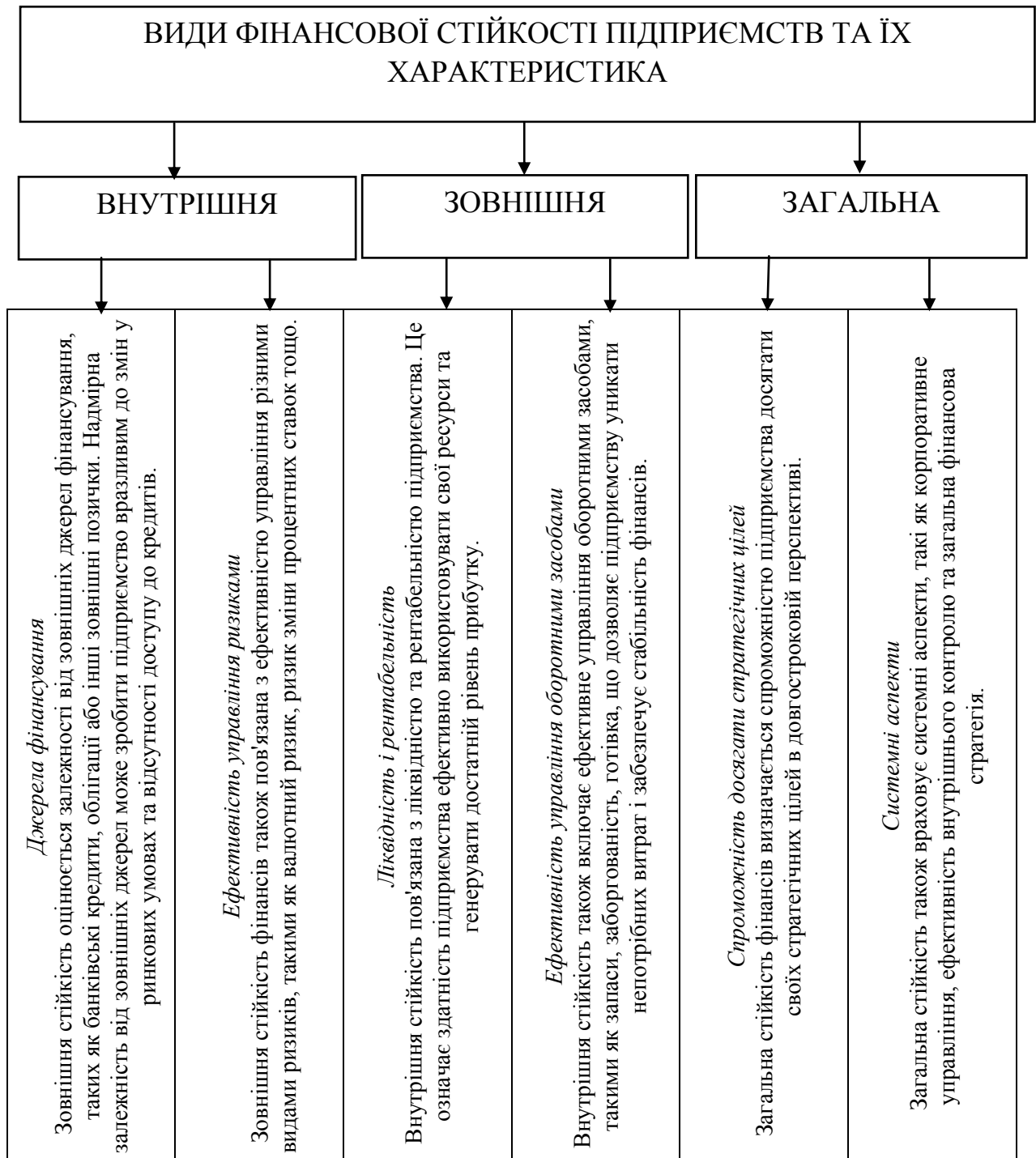

Рис. 1.1. Види стійкості фінансів та їх характеристика

Існує кілька аспектів, які визначають стійкість фінансів підприємства:

1) Ліквідність – здатність підприємства швидко перетворити свої активи в готівку або еквіваленти готівки без втрати вартості;

2) Спроможність виплати зобов'язань – здатність підприємства вчасно і повністю виплачувати свої зобов'язання, такі як кредити, позики, заробітна плата тощо;

3) Рентабельність – здатність підприємства одержувати дохід від своєї діяльності та забезпечувати стабільний рівень прибутку;

4) Структура капіталу – розподіл різних видів капіталу (власного та позикового) впливає на стійкість підприємства. Оптимальна структура капіталу може зменшити фінансові ризики;

5) Ефективність управління запасами – здатність ефективно управляти запасами товарів і матеріалів допомагає уникнути непотрібних витрат і забезпечує стабільність фінансів;

6) Диверсифікація ризиків – розподіл ризиків на різні види активів чи ринків може зменшити вплив несприятливих подій на стан фінансів підприємства;

7) Стійкість до змін ринкових умов – підприємство повинно бути готове адаптуватися до змін у змінному середовищі, щоб забезпечити стабільність фінансів.

Ці аспекти спільно впливають на стійкість фінансів підприємства і визначають його здатність виживати та розвиватися в умовах конкурентного ринкового середовища.

Стійкість фінансів підприємства значно залежить від етапу його життєвого циклу, оскільки кожна з цих фаз утворює власні умови для різних рівнів стійкості фінансів. Важливо, що підприємство було фінансово стійким, інакше його функціонування буде під загрозою. Для того, щоб зрозуміти, як діяти підприємству в умовах невизначеності і зуміти визначити, яка ситуація фінансова на підприємстві, ми розглянемо в наступному підпункті як же здійснюється оцінка стійкості фінансів.

1.2. Оцінка стійкості фінансів підприємства: основні підходи

Оцінювання стану фінансів підприємства є вагомим етапом у визначенні його успішності та стійкості. Оптимальна методика оцінки стану фінансів підприємства - це систематичний та ефективний підхід до збору, синтезу та інтерпретації інформації по фінансам з метою отримання найбільш об'єктивного уявлення про стан фінансів організації. Суть оптимальності – вона повинна бути пристосована до конкретних особливостей підприємства та його галузі, забезпечуючи інформацію, яка є ключовою для прийняття стратегічних вирішень. Оптимальна методика оцінки стану фінансів повинна бути адаптована до конкретної ситуації підприємства, забезпечуючи цільовий та інформативний підхід для прийняття плідних управлінських рішень. В загальному розумінні всі методики оцінки показників можна розділити на чотири основні види: агрегатний, коефіцієнтний, матричний, інтегральний.

Агрегатний аналіз стійкості фінансів відноситься до комплексного підходу при вивченні та оцінці стану фінансів підприємства. Замість того, щоб досліджувати окремі показники і взаємозв'язки між ними, агрегатний аналіз спрямований на вивчення стійкості фінансів як цілісного явища, розглядаючи всі складові системи фінансів в комплексі [10].

Основні аспекти агрегатного аналізу стійкості фінансів включають:

- 1) Комплексність показників. Розгляд усіх рівнів фінансової звітності (активи, пасиви, прибуток, зобов'язання) та їх взаємозв'язки.
- 2) Спільний аналіз показників фінансових. Аналіз не тільки окремих показників, але і їх взаємозв'язку зі станом фінансів.
- 3) Оцінка ризиків та можливостей. Визначення ризиків, які можуть вплинути на стан фінансів і виділення можливостей для покращення.
- 4) Динаміка в часі. Вивчення змін стану фінансів протягом періоду для виявлення тенденцій та стійкості.

5) Врахування мінливих факторів. Врахування впливу внутрішніх факторів (управління, стратегія) та зовнішніх (економічне середовище, конкуренція).

Агрегатний аналіз дозволяє отримати глибше розуміння стійкості фінансів, визначити його вразливість та сильні сторони, а також виробити стратегії управління стійкістю фінансів в майбутньому. Це важливий інструмент для прийняття рішень та формування стратегічного піднесення.

Коефіцієнтний підхід до оцінювання стійкості фінансів окреслює використання різноманітних фінансових коефіцієнтів для синтезу стану його фінансів та здатності витримати економічні труднощі. Цей підхід дозволяє здійснювати порівняльний аналіз між підприємствами різних розмірів та галузей.

Основні категорії фінансових коефіцієнтів, які використовуються в цьому підході, включають:

1) Ліквідність, тобто коефіцієнти:

- поточної ліквідності;
- швидкої ліквідності;
- абсолютної ліквідності.

2) Фінансова стабільність, тобто коефіцієнти:

- власного капіталу до загальних активів.
- фінансового покриття.

3) Діяльність та рентабельність, тобто коефіцієнти:

- обороту активів.
- обороту капіталу.
- чистий прибуток до загальних активів.

4) Забезпеченість боргами, тобто коефіцієнт:

- забезпеченості власним капіталом.

5) Строки обороту активів та обов'язків, тобто середні строки:

- обороту запасів.

- обороту дебіторської заборгованості.
- обороту кредиторської заборгованості.

Ці коефіцієнти допомагають аналізувати стан фінансів та здатність до вирішення фінансових проблем. Важливо враховувати, що жоден коефіцієнт не надає повної картини, і їх слід розглядати комплексно для визначення більш точної оцінки стійкості фінансів.

Матричний підхід оцінки стійкості фінансів полягає в використанні матриць або таблиць, які відтворюють різні площини стану фінансів та взаємозв'язки між різними показниками фінансовими. Цей підхід спрощує аналіз і робить його більш систематизованим, дозволяючи одночасно враховувати декілька фінансових показників.

Основні характеристики матричного підходу:

1) Матриці фінансового аналізу. Створення матриць, в яких рядки відповідають різним фінансовим показникам, а стовпці — різним періодам (зазвичай рокам). Наприклад, одна матриця може містити рядки з такими показниками, як оборотність активів, ліквідність, рентабельність, а стовпці — дані за останні кілька років.

2) Визначення та аналіз залежностей. Визначення зв'язків між різними показниками шляхом вивчення взаємних змін відносною досяжністю певного рівня. Наприклад, можна вивчити, як змінюється оборотність активів відносно змін в рентабельності.

3) Порівняння з нормами та цілями. Використання матриць для порівняння фактичних показників зі стандартами, нормативами або поставленими цілями. Це дозволяє визначити, наскільки підприємство відхиляється від планованих або стандартних показників.

4) Інтеграція даних. Можливість включення різних видів фінансової інформації в одну матрицю для комплексного аналізу. Це може включати як фінансові показники звітності, так і інші ключові економічні та ринкові дані.

5) Матриці ризиків. Використання матриць для ідентифікації ризиків, пов'язаних з різними аспектами діяльності фінансової.

Матричний підхід оцінки стійкості фінансів дозволяє здійснювати комплексний аналіз, об'єднуючи різні площини стану фінансів. Використання матриць може полегшити окреслення сильних та слабких сторін.

Інтегральний підхід до оцінювання стійкості фінансів передбачає використання комплексу показників фінансових з метою отримання загальної, комплексної оцінки стану фінансів. У цьому підході враховуються різні площини роботи підприємства, щоб надати більш повний огляд його стійкості фінансів.

До основних характеристик інтегрального підходу відносяться:

1) Використання комплексу показників. Інтегральний підхід включає в себе використання різних показників фінансових, таких як ліквідність, рентабельність, платоспроможність та інші. Ці показники обираються на основі того, як вони відображають ключові аспекти стійкості фінансів.

2) Вагові коефіцієнти. Кожен фінансовий показник може мати свою вагу в загальній оцінці, в залежності від його важливості для стійкості фінансів. Вагові коефіцієнти можуть бути визначені на основі стратегічних цілей та економічного середовища.

3) Агрегація даних. Збір та агрегація інформації фінансової з різних джерел для створення комплексного огляду стану фінансів.

4) Методи аналізу. Застосування різних методів аналізу, таких як факторний аналіз, кластерний аналіз або інші статистичні методи, для вираження зв'язків між різними показниками.

5) Порівняння зі стандартами. Зіставлення отриманих результатів зі стандартами, нормативами або іншими бенчмарками для оцінки того, наскільки підприємство відповідає визначеним критеріям.

Інтегральний підхід дозволяє отримати збалансовану та комплексну оцінку стійкості фінансів підприємства, враховуючи різні аспекти його діяльності. Цей підхід особливо корисний для прийняття більш об'єктивних рішень та розуміння загального стану фінансів компанії.

Оцінка стану фінансів є важливим етапом у управлінні фінансами і дозволяє розуміти його можливості фінансові та обмеження. Завдання, поставлені при оцінці, допомагають керівництву та зацікавленим сторонам приймати інформовані рішення та вживати потрібні заходи для покращення стану фінансів.

Оцінка стійкості фінансів аграрного підприємства має свої особливості через специфіку його діяльності та вплив різних факторів, пов'язаних з сільським господарством. Так як, аграрні підприємства часто піддаються впливу погодних умов, природних катастроф та інших природних факторів, оцінка їх стійкості повинна враховувати ризики, пов'язані з цими факторами, і їх вплив на врожайність та вартість продукції. Багато аграрних підприємств мають сезонний характер роботи, що може впливати на оборотність активів та ліквідність, тому оцінка повинна враховувати ці сезонні коливання. Також аграрні підприємства часто повинні вкладати значні кошти в обладнання, технології та інфраструктуру і тому постає потреба в оцінці ефективності інвестицій.

Зміни цін на продукцію, тарифні бар'єри та інші фактори можуть безмірно впливати на прибутковість аграрного підприємства, тому мета оцінки в даному випадку – це аналіз здатності підприємства адаптуватися до ринкових змін [12].

При оцінці стійкості аграрного підприємства потрібно враховувати правове середовище. Законодавство у сфері сільського господарства, земельні відносини та інші правові аспекти можуть безмірно впливати на діяльність аграрних підприємств. Досить актуальним питанням на сьогодні є екологічні аспекти. Аграрні підприємства повинні враховувати екологічні вимоги та стандарти, що також може впливати на їхню фінансову діяльність.

При оцінці стійкості фінансів аграрного підприємства важливо враховувати всі ці особливості, щоб забезпечити точний аналіз стану фінансів підприємства в контексті його галузі.

1.3. Механізм формування стійкості фінансів в умовах аграрних ризиків

Отже, стійкість є ключовою умовою життєдіяльності та стабільності підприємства в контексті ринкових умов. Продуктивне керування стійкістю фінансів допускає підприємству пристосовуватися до змін у середовищі зовнішньому та контролювати його рівень незалежності від фінансування джерел зовнішніх. Для цього важливо створити результативний механізм забезпечення стійкості фінансів, спрямований на організацію ефективної взаємодії всіх складових у процесі управління стійкістю фінансів. Управління стійкістю фінансів входить у склад загальної системи управління організацією. Цей механізм спрямований на фактори, які визначають загальний результат діяльності агропідприємства.

Механізм формування стійкості фінансів відображає систему заходів і процесів, спрямованих на забезпечення стійкості системи фінансової в цілому чи окремого підприємства. Стійкість фінансів демонструє здібність господарюючого суб'єкта ефективно функціонувати в умовах економічних труднощів і стресових ситуацій [14].

Механізм формування стійкості фінансів залучає в себе різноманітні дії: розробку і виконання ефективних фінансових планів дозволяє підприємствам відповідно реагувати на зміни в мінливому середовищі; визначення, оцінку, управління ризиками фінансовими; забезпечення відповідного ступеня ліквідності для того, щоб виконувати зобов'язання фінансові вчасно та ефективно; встановлення системи внутрішнього та зовнішнього контролю за фінансовою діяльністю для запобігання можливим фінансовим проблемам; розподіл ризиків шляхом інвестування в різні активи та ринки; здатність керувати рівнем зобов'язань боргових для зменшення тиску фінансового; забезпечення якісної звітності та прозорості інформаційної для зацікавлених сторін.

Зазначений механізм є динамічним та вимагає постійного вдосконалення, оскільки економічне середовище постійно змінюється.

Стійкість фінансів є ключовим аспектом забезпечення розвитку сталого та фінансової успішної діяльності.

Механізм формування стійкості фінансів підприємства залучає в себе різноманітні компоненти та процеси, спрямовані на забезпечення стійкості стану фінансів. Генеральні фази та складові механізму включають [21]:

- планування та бюджетування. Ретельне планування фінансових ресурсів, витрат і доходів, а також створення фінансових бюджетів допомагає підприємству контролювати свої фінанси та визначати необхідні резерви;

- ефективне фінансове управління. Управління ліквідністю, оптимізація оборотних коштів, контроль над заборгованістю та кредитними ризиками є ключовими аспектами забезпечення стійкості фінансів;

- диверсифікація доходів. Розширення джерел доходу, включаючи різноманітні товари чи послуги, допоможе сповільнити ризик та підійняти стійкість підприємства;

- керівництво витратами. Раціональне керівництво витратами, включаючи мінімізацію надмірних витрат та оптимізацію оподаткування, допомагає зберегти фінансову стабільність;

- фінансовий моніторинг і аналіз. Регулярний аналіз показників фінансових дозволяє вчасно виявляти проблеми та приймати коригуючі заходи;

- залучення ресурсів фінансових. Відбір правильних джерел фінансування, таких як кредити, інвестиції чи власний капітал, важливий для забезпечення стійкості фінансів;

- управління з врахуванням ризиковості. Визначення і оцінка ризиків, пов'язаних з діяльністю фінансовою, розробка стратегій зменшення ризиків.

У кожному етапі розробки механізму керування стійкістю фінансів використовується загальний набір інструментів. Тому при створенні схеми управління доцільно визначити конкретний інструментарій для кожного етапу управлінського процесу. Одним із основних викликів, з якими стикається сучасний аграрний бізнес, є відсутність стратегії цілісної, покликаної

гарантувати фінансову довгострокову та економічну життєздатність підприємства та сприяти його розвитку стійкому в найближчі роки.

Отже, послідовність етапів упровадження механізму керівництва стійкістю фінансів є плідною, застосовується в реальних умовах господарювання. Запропоновані дії мають забезпечити стабільність функціонування та прогресування підприємства, що характеризується безперервним зростанням прибутку, збереженням платоспроможності та кредитоспроможності, підтриманням довгострокової рівноваги фінансової. Управління стійкістю фінансів передбачає застосування таких методів, як планування, оцінка, прогнозування.

Загальна мета механізму формування стійкості фінансів - забезпечити підприємству здатність ефективно функціонувати в умовах ринкових коливань, економічних труднощів та несприятливих умов, зберігаючи стійку фінансову базу та можливість розвитку.

Термін "аграрні ризики" вказує на небезпеки і можливі втрати, пов'язані з сільським господарством. Ризики виникають внаслідок різних чинників, таких як природні катаклізми (пошкодження врожаю внаслідок засухи, повеней, заморозків тощо), хвороби рослин, шкідники, коливання цін на сільськогосподарську продукцію, а також політичні рішення, що впливають на аграрний сектор. Аграрні ризики мають вагомий вплив на доходи фермерів, ефективність виробництва продуктів харчування, безпеку продовольства та економічну стабільність країни. Управління цими ризиками включає в себе застосування різноманітних стратегій, таких як страхування врожаю, використання сучасних технологій для підвищення стійкості вирощуваних культур, диверсифікація с.-г. діяльності та інші заходи, спрямовані на зменшення можливості виникнення та впливу ризиків.

Управління ризиками в контексті с.-г. підприємства відноситься до процесу вираження, оцінки та зм'якшення розмаїтих ризиків, які можуть вплинути на здобуток і сталість бізнесу. Сільське господарство за своєю природою піддається широкому спектру невизначеностей і потенційних

загроз, і ефективне управління ризиками має велике значення для забезпечення стабільності фінансової та стійкості.

До основних різновидів керування ризиками в аграрному секторі відносяться [26]:

1) Ідентифікація ризиків.

– виробничі ризики, які включають ризики, пов'язані з погодними умовами, шкідниками, хворобами та іншими факторами, які можуть вплинути на врожайність с.-г. культур або худоби;

– ринкові ризики – коли коливання цін на товари, зміни ринкового попиту та інші ринкові фактори можуть вплинути на прибутковість підприємства;

– фінансові ризики – це такі проблеми, як коливання процентних ставок, ризики валютного курсу та кредитні ризики, можуть вплинути на стан фінансів підприємства;

– регуляторні ризики – зміни в державній політиці, нормативних актах або екологічних законах можуть становити ризики для с.-г. діяльності.

2) Оцінка ризику. Після визначення ризиків наступним кроком є оцінка ймовірності виникнення, що передбачає кількісне визначення потенційних втрат і розуміння ймовірності виникнення різних ризиків.

3) Страхування. Аграрне страхування є поширеним інструментом управління ризиками. Він може захистити фермерів від збитків, викликаних несприятливими погодними умовами, неврожаєм або іншими визначеними небезпеками.

4) Управління ризиками фінансовими. Стратегії: розумне планування фінансове, страхування від коливань цін на сировинні товари та підтримання міцного фінансового становища, щоб протистояти економічним спадам.

Загалом, ефективне управління ризиками на аграрних підприємствах полягає у розробці комплексної стратегії, яка враховує специфічні виклики та невизначеності, з якими стикається бізнес, та впровадженні заходів для мінімізації негативного впливу цих ризиків.

Висновки до розділу 1

Згідно поставлених завдань в кваліфікаційній роботі, в першому розділі нами було досліджено теоретичний аналіз підходів до механізму формування стійкості фінансів аграрного підприємства. В процесі роботи зроблені наступні висновки:

1. Сформульовано власне визначення стійкості фінансів підприємства – це його платоспроможність, незалежність від позичкового капіталу, прибутковість, стабільність, автономність, та визначається вона здатністю витримувати вплив змінних факторів, що можуть впливати на стан фінансів підприємства.

2. Встановлено, що оцінювання стану фінансів підприємства є вагомим етапом у визначенні його успішності та стійкості. Оптимальна методика оцінки стану фінансів а - це систематичний, ефективний підхід до збору, синтезу та інтерпретації інформації фінансової з метою отримання найбільш об'єктивного уявлення про стан фінансів. Оптимальність методики в тому, що вона є вирішальною для прийняття стратегічних рішень. В загальному розумінні всі методики оцінки показників можна розділити на чотири основні види: агрегатний, коефіцієнтний, матричний, інтегральний, які і розглянуті в першому розділі.

3. Вивчення механізму формування стійкості фінансів в умовах аграрних ризиків, дозволило стверджувати, що загальна мета механізму формування стійкості фінансів - забезпечити підприємству здатність ефективно функціонувати в умовах ринкових коливань, економічних труднощів та несприятливих умов, зберігаючи стійку фінансову базу та можливість розвитку. Ефективне управління ризиками на аграрних підприємствах полягає у розробці комплексної стратегії, яка враховує специфічні виклики та невизначеності, з якими стикається бізнес, та впровадженні заходів для мінімізації негативного впливу цих ризиків.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ СТІЙКОСТІ ФІНАНСІВ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА З ВРАХУВАННЯМ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Характеристика організаційно-економічної структури АВ ТОВ «Агроцентр К»

Аграрно-виробниче товариство з обмеженою відповідальністю «Агроцентр К» (далі Товариство) діюча компанія, що спеціалізується в сфері вирощування зернових, бобових та олійних культур і, до 2021 р. – розведенні овець і свиней. Це одне з провідних аграрних підприємств в Дніпропетровській області, його продукція має попит на ринку с.-г. продукції.

Головною метою діяльності Товариства є виробництво с.-г. продукції з метою задоволення потреб ринку та отримання прибутку. Товариство діє в умовах самостійного фінансування та власного покриття витрат. Всі витрати компенсуються за рахунок власних прибутків. На початку 2023 р. Товариство володіло 6298 га землі, всі вони використовуються для виробництва (рис. 2.1).

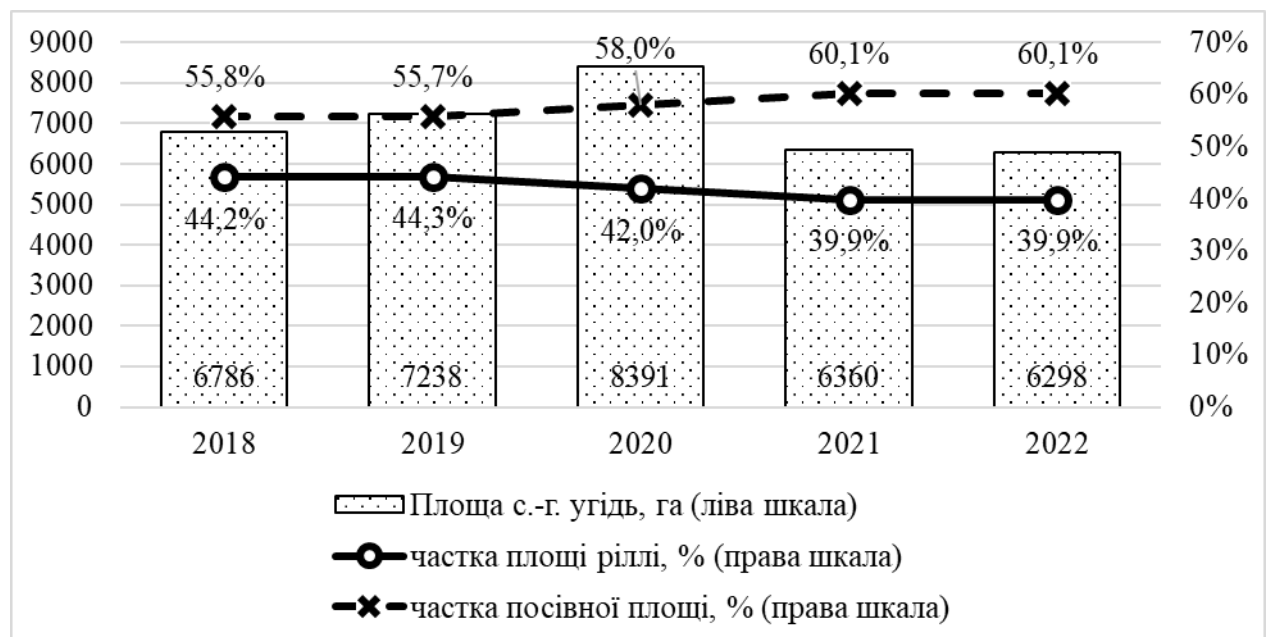

Рис. 2.1. Земельні ресурси, які використовує Товариство

Джерело: складено на основі форми 50-сг Товариства

Площа с.-г. угідь в 2022 р., порівняно з 2018 р. скоротилась на 7% у зв'язку з зменшенням числа домогосподарств як учасників с.-г. виробництва відбулося через розподіл земельних ресурсів. Хоча з 2018 р. по 2020 р. площа збільшувалась і її зменшення почалось з 2021 р. та продовжило зменшуватись в 2022 р. Відповідно відбулося зменшення площі під ріллею та посівної на 16% та 0,1% відповідно. Визначення розміру с.-г. підприємства часто ґрунтується на вартості виробленої продукції, що є ілюстративним показником. Ця твердження дозволяє порівнювати господарства за розміром протягом певного періоду, незалежно від їхньої організаційно-правової форми, спеціалізації, розташування, технічної оснащеності та інших характеристик. Зазвичай вартість продукції визначається в постійних цінах обраного року. Проте цей показник має свої обмеження, особливо коли порівнюють господарства з різною спеціалізацією та різним рівнем інтенсивності, а також для визначення економічної ефективності та розміру підприємства. А отже, земля є найголовнішим ресурсом для сільського господарства. Так як, Товариство розташоване в степовому регіоні, то основні ділянки – це чорноземи, які мають властивості, корисні для ведення діяльності Товариства. Ступінь освоєння земель Товариством наведена на рис.2.2.

Рис. 2.2. Ступінь освоєння земель Товариством в 2018-2022 рр.

Джерело: складено на основі форми 50-сг Товариства

Ступінь освоєння земель Товариством за 2018-2022 рр. більше половини всіх наявних земель та коливається в діапазоні 53-60%. На одного працівника Товариства припадає в середньому за період 2018-2022 рр. 15 га угідь та 6 га ріллі, причому пік навантаження припадає на 2020 р.

Кожне с.-г. підприємство, відповідно до своїх конкретних вимог, формулює стратегії та бере на себе зобов'язання (укладає угоди) щодо розповсюдження своєї продукції. Вона розподіляє цю продукцію в певних пропорціях для забезпечення виробничих потреб наступного циклу розширеного відтворення (таких як корми, насіння, садивний матеріал, відтворення стада тощо), громадського харчування, постачання продукції організаціям, оплати праці в натуральній формі, і, зрештою, на продаж. Товаром називають продукцію, яку підприємство реалізує заготівельним організаціям, переробним підприємствам, біржам, ринкам, сільським ринкам, своїм працівникам та іншим громадянам, а також використовується за бартерними угодами.

По суті, товарна продукція становить частину загального виробництва, яка продається різним споживачам. Це кількісно виражено як у фізичному, так і в грошовому вираженні. Кожне підприємство розраховує собівартість своєї комерційної продукції на основі переважаючих продажних цін, на які впливають такі фактори, як канал збуту, якість продукту, ринкові умови та інші змінні. Дохід, отриманий від продажу товарів, називається грошовим доходом підприємства або грошовою виручкою, що є ключовим показником для оцінки економічної діяльності, з якої вираховуються прибутки галузі та підприємства в цілому. За незмінних інших факторів підприємство матиме більший прибуток із збільшенням грошового доходу від реалізації продукції, і навпаки.

Для оцінки економічного стану підприємства та його окремих галузей аналітики оцінюють відносну та абсолютну товарність продукції. Відносна товарність вимірюється показниками, що відображають рівень товарності, виражений у відсотках відношення товарної продукції до загального валового

виробництва, виміряного в натуральному вираженні по кожній галузі підприємства. Склад товарної продукції Товариства наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Склад товарної продукції Товариства за 2018-2022 рр., тис. грн.

Вид продукції	2018	2019	2020	2021	2022	Базисний	
						темп зростання	темп приросту
Пшениця	45672	47282	68182	49980	66772	21100	46%
Кукурудза	9579	13009	9886	545	678	-8901	-93%
Ячмінь	17463	18107	15783	29874	30618	13155	75%
Соняшник	42718	47351	52811	55404	56839	14121	33%
Ріпак озимий	27489	30539	13120	28074	29465	1976	7%
Свині	135674	137509	158177	0	0	-135674	-100%
Вівці	1549	1962	1782	0	0	-1549	-100%
Всього по рослинництву	142921	156288	159782	163877	184372	41451	29%
Всього по тваринництву	137223	139471	159959	0	0	-137223	-100%
Разом по підприємству	280144	295759	319741	163877	184372	-95772	-34%

Джерело: складено на основі форми 50-сг Товариства

Склад товарної продукції Товариства за 2018-2022 рр. суттєво змінився. При порівнянні було використано ряди динаміки, базисний ряд де нульовим (або базисним) періодом ми взяли 2018 р. Так що порівняння за допомогою даного методу показало, що в 2022 р. відбулось зростання продукції: пшениця – 1,5 разів; ячмінь – 1,8; соняшник – 1,3; ріпак озимий – 1,1, а от кукурудза зменшилась в 14 разів. Основним напрямком підвищення товарності продукції є підвищення врожайності с.-г. культур і підвищення продуктивності тварин, що, по суті, сприяє збільшенню загального с.-г. виробництва. Значний внесок у підвищення товарності продукції має зниження внутрішніх економічних витрат підприємства, підвищення якості насіння та кормів, ефективно їх використання та мінімізація втрат у процесі виробництва, зберігання, транспортування та реалізації.

Кінцеві фінансово-економічні результати діяльності Товариства залежать як від кількості, так і від якості реалізованої продукції. Реалізація с.-г. продукції є багатоплановою економічною діяльністю Товариства, оскільки воно проходить шлях від виробника до споживача. Успішна реалізація продукції залежить від таких факторів, як фізична якість сировини, готових харчових продуктів, структура витрат, визначена виробником, географічний розподіл виробників і споживачів продукції, а також витрати на переробку та сектори торгівлі. Ключові показники, що відображають результати діяльності Товариства, охоплюють чистий дохід від продажів. Коли ми агрегуємо всі додаткові операційні та неопераційні доходи, ми отримуємо загальний дохід підприємства. Загальні витрати підприємства розраховуються самостійно шляхом підсумку собівартості реалізованої продукції та всіх інших витрат. Розбіжність між доходом і витратами становить фінансовий результат до оподаткування. Вираховуючи податки, ми отримуємо чистий.

Для повного розуміння результатів діяльності Товариства ми створимо зведену таблицю зведених даних (табл. 2.2). Крім того, ми обчислимо абсолютні (табл. 2.3) і відносні відхилення значень (табл. 2.4), а також представимо графічне зображення, яке ілюструє тенденції цих показників.

Таблиця 2.2

Основні показники результатів діяльності Товариства, тис. грн.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції	187778	205190	171729	388236	472914
Собівартість реалізованої продукції	(109847)	(150028)	(131804)	(320538)	(313878)
Валовий прибуток	77931	55162	39925	67698	159036
Інші операційні доходи	35763	10089	16600	5383	3511
Адміністративні витрати	(8498)	(8675)	(7465)	(29549)	(29855)
Витрати на збут	(7807)	(7722)	(5441)	(3934)	(17778)

продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6
Інші операційні витрати	(78770)	(54230)	(42680)	(24124)	(2367)
Фінансовий результат від операційної діяльності:	18619	(5376)	939	15474	112547
Фінансові витрати	(7582)	(10927)	(6492)	(12534)	(17592)
Інші витрати	(519)	(474)	(3164)	(210)	(501)
Фінансовий результат до оподаткування	10723	(16014)	(7634)	2833	97379
Чистий прибуток	10723	(16014)	(7634)	2833	97379

Джерело: складено на основі форми № 2 Товариства

З таблиці 2.2 видно, що величина чистого доходу за період 2018-2022 рр. виявляється нестабільною, коливаючись від мінімального значення 171,7 млн. грн. у 2020 р. до максимального 472,9 млн. грн. у 2022 р. Ця нестабільність пояснюється змінами ринкової кон'юнктури, цінами на сировину та матеріали і т.д. Інші операційні доходи за 2018-2022 рр. зменшились в 10 разів – з 35,8 млн. грн. в 2018 р. до 3,5 млн. грн. в 2022 р. В той час валовий прибуток за аналізований період зріс вдвічі – з 77,9 млн. грн. в 2018 р. до 159,0 млн. грн. в 2022 р. Таким чином, сформулювалася наступна динаміка «дохідних» показників, які відображають всі надходження Товариства від операційної та поза операційної діяльності.

Серед витрат Товариства найбільшу частку за 2018-2022 рр. займала собівартість – від 109,8 млн. грн. в 2018 р. до 320,5 млн. грн. в 2021 р., в 2022 р. собівартість трохи знизилась та становила 313,9 млн. грн. На другому місці знаходяться адміністративні витрати. За аналізований період вони збільшились з 8,5 млн. грн. в 2018 р. до 29,9 млн. грн. в 2022 р. Адміністративні витрати пов'язані з утриманням управлінського персоналу, відрядженням, утриманням основних засобів та необоротних активів, тобто амортизація, ремонт, комунальні послуги, оренда, юридичні та аудиторські послуги, транспортування, поштові витрати, канцелярське приладдя, збори охоронних агентств, а також визначені податки та збори. Розмір

адміністративних витрат безпосередньо впливає на результати фінансові Товариства. Витрати на збут також зросли за аналізований період з 7,8 млн. грн. в 2018 р. до 17,8 млн. грн. в 2022 р. Відповідно чистий прибуток в Товаристві був в 2018 р. – 10,7 млн. грн., 2021 р. – 2,8 млн. грн. та 2022 р. – 97,4 млн. грн. А от в 2019-2020 рр. Товариство отримало збиток в розмірі 16,0 млн. грн. і 7,6 млн. грн. відповідно.

Проведемо аналіз абсолютних та відносних відхилень (табл. 2.3 та 2.4), оскільки ці величини вказують на темп перемін та динаміку зрушень в даних.

Таблиця 2.3

Абсолютне відхилення результатів діяльності Товариства, тис. грн.

Показник	Абсолютне відхилення				
	2018-2017	2019-2018	2020-2019	2021-2020	2022-2021
Чистий дохід від реалізації продукції	119886	17412	-33461	216507	84678
Собівартість реалізованої продукції	-60041	-40181	18224	-188734	6660
Валовий прибуток	-96017	-133093	-95087	-107623	-226734
Інші операційні доходи	12791	-25674	6511	-11217	-1872
Адміністративні витрати	-1976	-177	1210	-22084	-306
Витрати на збут	-2988	85	2281	1507	-13844
Інші операційні витрати	-30991	24540	11550	18556	21757
Фінансовий результат від операційної діяльності:	36681	-23995	6315	14535	97073
Фінансові витрати	65	-3345	4435	-6042	-5058
Інші витрати	-61	45	-2690	2954	-291
Фінансовий результат до оподаткування	36377	-26737	8380	10467	94546
Чистий прибуток	36377	-26737	8380	10467	94546

Джерело: складено на основі форми № 2 Товариства

Величина розбіжності вказує на різницю між значеннями, а його напрямок вказує на те, нижче чи/або вище середнє значення, в такому випадку використовується абсолютне відхилення. Найбільш помітні коливання чистого доходу, які були несприятливими, відбулися між 2020 та 2019 рр. і вони

привели до річного зниження прибутку на 33,5 млн. грн. Загалом цілісна картина по Товариству, яка стосується кінцевого річного результату – отримання чистого прибутку, досить позитивна. Так, в 2018 р. та 2020-2022 рр. прослідковується зростання показника абсолютного відхилення на 36,4; 8,4; 10,5 та 94,5 млн. грн. відповідно. А от в 2019 р. відбулося зниження показника на 26,7 млн. грн.

Таблиця 2.4

Відносне відхилення результатів діяльності Товариства, %

Показник	Відносне відхилення				
	2018/ 2017	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021
Чистий дохід від реалізації продукції	17,7	0,9	-1,6	12,6	2,2
Собівартість реалізованої продукції	120,5	36,6	-12,1	143,2	-2,1
Валовий прибуток	330,9	-29,2	-27,6	69,6	134,9
Інші операційні доходи	55,7	-71,8	64,5	-67,6	-34,8
Адміністративні витрати	30,3	2,1	-13,9	295,8	1,0
Витрати на збут	62,0	-1,1	-29,5	-27,7	351,9
Інші операційні витрати	64,9	-31,2	-21,3	-43,5	-90,2
Фінансовий результат від операційної діяльності:	-203,1	-128,9	-117,5	1547,9	627,3
Фінансові витрати	-0,9	44,1	-40,6	93,1	40,4
Інші витрати	13,3	-8,7	567,5	-93,4	138,6
Фінансовий результат до оподаткування	-141,8	-249,3	-52,3	-137,1	3337,3
Чистий прибуток	-141,8	-249,3	-52,3	-137,1	3337,3

Джерело: складено на основі форми № 2 Товариства

Аналіз результатів діяльності за рахунок відносного відхилення показав, що його основний показник – чистий прибуток, з 2018 р. по 2021 р. знижувався і лише в 2022 р. ми бачимо позитивний результат. Для більш повного уявлення про фінансово-економічний розвиток Товариства за 2018-2022 рр. доцільно детальніше розглянути структуру балансу та конкретні показники, які окреслюють його стійкість фінансів, що і зробимо в наступних підпунктах розділу.

2.2. Застосування коефіцієнтного методу для оцінки фінансової стійкості АВ ТОВ "Агроцентр К": аналіз фінансових показників

Існують різні методи, доступні для аналізу стійкості, які детально обговорювалися в Розділі 1. Ми будемо використовувати коефіцієнтний метод, який дозволяє розглядати достатню кількість показників. Цей підхід передбачає порівняння розрахункових значень з нормативними еталонними показниками, з метою окреслення відповідних висновків. Тобто розрахуємо набір коефіцієнтів, що охоплюють: автономію, залежності, фінансування, співвідношення необоротних і власних коштів, левериджу, маневреності власного капіталу, забезпечення МЗ власними коштами та маневреності робочого капіталу, розраховані на основі форми № 1 «Баланс» Товариства та наведених в додатку Б даних для розрахунку. (табл.2.5).

Таблиця 2.5

Показники стійкості фінансів Товариства

Коефіцієнти	2018	2019	2020	2021	2022	Норма
автономії	0,73	0,74	0,68	0,61	0,64	>0,5
фінансової залежності	1,36	1,36	1,48	1,63	1,57	<=2
фінансування	0,36	0,36	0,48	0,63	0,57	<1 =0,4-0,6
співвідношення необоротних і власних коштів	0,51	0,54	0,63	0,68	0,58	>0,5 =0,5-0,8
фінансового левериджу	0,11	0,07	0,11	0,05	0,26	<0,1
маневреності власного капіталу	0,60	0,53	0,48	0,37	0,68	>0,5
забезпечення матеріальних запасів власними коштами	0,49	0,51	0,47	0,39	0,29	=0,6-0,8
маневреності робочого капіталу	0,72	0,75	0,93	1,59	1,04	>0,5

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

Показник автономії – важливий показник, який представляє собою відношення власного капіталу компанії до її загальних ресурсів фінансових. Для нашого Товариства «фінансова автономія» означає здатність діяти

незалежно, приймати рішення без зовнішнього впливу та керувати своїми внутрішніми справами та здатність генерувати дохід, управляти витратами та фінансувати свою діяльність без надмірної залежності від фінансування зовнішнього. І хоча розрахований коефіцієнт вище встановленої норми (0,5), його значення знижується. Так, якщо автономія Товариства в 2018 р. становила 73%, то вже в 2022 р. – 64%, тобто відслідковується зниження на 9 в.п. (додаток В, рис. В.1). Зниження коефіцієнта автономії вказує на можливі витрати фінансові, пов'язані з отриманням позикових коштів і при тривалому існуванні такої картини, це може призвести до банкрутства.

Другий показник, який ми розглянемо – це коефіцієнт фінансової залежності Товариства, який вказує на те, наскільки Товариство покладається на джерела зовнішнього фінансування, зокрема на позики та інші зобов'язання, у порівнянні з власним капіталом. Цей показник визначає ступінь ризику фінансового, пов'язаного з заборгованістю Товариства. Високий коефіцієнт може свідчити про те, що Товариство використовує значну кількість коштів позикових для фінансування своєї діяльності. Це може бути стратегією для збільшення виробництва або розширення бізнесу, але водночас збільшує ризик заборгованості та витрат на обслуговування боргу. З іншого боку, низький коефіцієнт може вказувати на те, що Товариство в основному користується власним капіталом для фінансування своєї роботи, що може зменшити ризик труднощів фінансових в разі негативних ринкових умов або змін у сфері ділової діяльності. Нормативне значення показника (для аграрних підприємств) становить менше або дорівнює 2. У нашому випадку показник входить в граничні норми та становить 1,36 в 2018 р. та 1,57 в 2022 р. З 2018 р. по 2021 р. відслідковується незначне підвищення показника, але в 2022 р. від знизився на 0,06 п. А в цілому показник за період 2018-2022 р. зріс на 0,21 п. (додаток В, рис. В. 2).

Співвідношення власних і позикових коштів, яке часто називають коефіцієнтом власного капіталу або співвідношенням боргу до власного капіталу, або просто – показником фінансування, є показником фінансовим,

який вказує частку фінансування компанії, яка надходить від власного капіталу (власність) і боргу (позичені кошти). Цей коефіцієнт важливий для оцінки фінансової структури та ризику компанії. Високий коефіцієнт власного капіталу або низький коефіцієнт боргу до власного капіталу свідчить про те, що компанія більше покладається на фінансування власне, ніж на боргове. Це можна розглядати як позитивний знак, що вказує на менший фінансовий ризик і потенційно більшу фінансову стабільність. Власний капітал представляє право власності в компанії, а наявність більшої частки власного капіталу означає, що компанія має менше боргів для погашення, що може бути корисним у періоди економічного спаду чи фінансового стресу. З іншого боку, низький коефіцієнт власного капіталу або високий коефіцієнт боргу до власного капіталу свідчить про те, що компанія значною мірою покладається на позикові кошти. Незважаючи на те, що борг може забезпечити леверидж і збільшити віддачу, він також пов'язаний із зобов'язанням сплачувати відсотки та основну суму, що збільшує фінансовий ризик. Високий рівень боргу може зробити компанію більш вразливою до економічних спадів, коливань процентних ставок та інших проблем фінансових.

В нашому випадку коефіцієнт фінансування менше за 1, але в діапазон 0,4 – 0,6 ввійшли лише 3 роки – 2020 р., 2021 р. та 2022 р. (додаток В, рис. В. 3). Взагалі, оптимальний рівень боргу або власного капіталу залежить від різних факторів, включаючи галузь, толерантність компанії до ризику та перспективи її зростання. Інвестори та аналітики використовують ці показники, щоб оцінити стан фінансів компанії та профіль ризику, допомагаючи їм приймати обґрунтовані рішення інвестиційні.

Показник співвідношення необоротних і власних коштів є показником фінансовим, який відображає структуру капіталу фінансового та його здатність використовувати ресурси власні для фінансування довгострокових активів.

Необоротні кошти - це активи, які призначені для тривалого використання, такі як обладнання, будівлі, транспортні засоби тощо.

Власні кошти - це капітал, який належить власникам, включаючи акціонерний капітал та нерозподілені прибутки.

Сутність показника розглядається в тому, щоб сформулювати, наскільки підприємство залежить від власних ресурсів для фінансування роботи та інвестування в необоротні активи. Високе співвідношення свідчить про стійкість фінансову і здатність використовувати кошти власні для розвитку та розширення. З іншого боку, низьке співвідношення вказує на ставку на зовнішні джерела. Аналіз показника допомагає інвесторам, кредиторам та управлінцям оцінювати стійкість фінансів та ефективність керування ресурсами підприємства. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,5-0,8. На аналізованому Товаристві показник в межах норми: в 2018р. – 0,51, а в 2022 р. 0,58 і він більш/менш стабільний, відхилення становить 1 в.п. хоча і знаходиться на нижній межі нормативного значення, особливо в 2018 р., 2019 р. та 2022 р. (додаток В, рис. В. 4).

Коефіцієнт левериджу (або фінансовий леверидж) вказує на те, як зміна в заборгованості (фінансовому важелі) впливає на доходність капіталу підприємства. Нормативне значення показника становить менше 0,1. Характер діяльності Товариства показує, що лише в 2019 р. та 2021 р. цей показник був в межах норми, в інші роки він перевищував норму. В 2018 р. та 2020 р. перевищення було незначне, а от в 2022р. перевищення склало майже 30% (додаток В, рис. В. 5).

Високий коефіцієнт левериджу свідчить про велику залежність підприємства від фінансування зовнішнього та боргів. Це може збільшувати ризик, особливо у випадку, якщо відсоткові ставки на борг високі або якщо підприємство має труднощі з виплатою відсотків або поверненням основної суми боргу. Збільшення зобов'язань боргових може призводити до збільшення ризику фінансового, оскільки підприємство зобов'язане виплачувати відсотки і повертати борги, навіть у випадку, якщо прибуток знижується. Коефіцієнт левериджу також дозволяє оцінити, наскільки зміна в боргах впливає на

прибуток підприємства. Високий леверидж може призводити до збільшення прибутку в періоди зростання, але також збільшує ризик в періоди зниження.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу є показником фінансовим, який вказує на спроможність підприємства реалізовувати різні операції фінансові та реагувати на зміни в умовах діяльності. Цей показник визначає, наскільки еластичним є капітал власний та наскільки великою є його рухливість для маневрів фінансових. Нормативне значення даного показника – більше 0,5. Товариство в 2020-2021 рр. мало даний показник, який був менше 0,5 – 0,47 та 0,39 відповідно (додаток В, рис. В. 6).

Загальна ідея розрахунку показника лежить в тому, щоб сформулювати, наскільки велика частина капіталу власного може бути використана для операцій фінансових. Високий коефіцієнт маневреності (для Товариства – це 2018 р. та 2022 р.) свідчить про те, що воно має достатньо вільного капіталу власного, який може бути використаний для різних операцій фінансових, таких як інвестиції в розвиток, виплата дивідендів, відкуп акцій тощо. Також високий коефіцієнт може забезпечити більшу стійкість до змін в мінливому середовищі, оскільки воно може ефективно використовувати свій капітал власний для адаптації до нових умов. А от низький коефіцієнт (для Товариства – це 2020 р. та 2021 р.) вказує на обмежену здатність підприємства використовувати власний капітал для фінансових операцій та реагування на зміни в умовах діяльності. Тобто, в ці роки Товариство має високий рівень зовнішньої заборгованості, оскільки йому не вдається ефективно використовувати власні ресурси для фінансових операцій.

Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів коштами власними є показником, який вказує на здатність Товариства оплатити свої матеріальні запаси за рахунок фінансових ресурсів власних. Він є одним із показників стійкості фінансів та ефективності використання коштів власних та вказує на те, наскільки Товариство може оплатити свої матеріальні запаси без залучення фінансування зовнішнього. Вищий коефіцієнт свідчить про те, що компанія має достатньо ресурсів власних для оплати запасів і може бути менше

залежною від кредиту зовнішнього. На Товаристві дані цього показника знаходяться в межах від 0,51 (в 2020 р.) до 0,29 (в 2022 р.), причому з 2019 р. відбувається стабільне зниження, яке вже в 2022 р. становить 22% (додаток В, рис. В. 7). Зменшення цього коефіцієнта свідчити про можливі проблеми в платоспроможності підприємства або неефективне використання власних коштів в операційній діяльності.

І останній показник, який ми розглянемо – маневреності робочого капіталу. Це показник, який вказує на здатність Товариства ефективно використовувати свій робочий капітал для виробничих потреб. Він розкриває, наскільки легко Товариство може адаптувати свою фінансову політику та використовувати робочий капітал для підтримки операцій та розвитку. Його нормативне значення становить більше 0,5. За період дослідження діяльності Товариства, даний показник знаходився в межах норми. Причому починаючи з 2018 р. по 2021 р. він зростав. Зростання відбулося біль ніж вдвічі. Але в 2022р. ми бачимо зниження показника на 55% (додаток В, рис. В. 8). Високий коефіцієнт маневреності робочого капіталу вказує на те, що Товариство ефективно використовує свій робочий капітал і може легко адаптувати свою діяльність до змінних умов ринку чи виробничого процесу.

Для більш повної ясності, потрібно провести аналіз показників за рахунок рядів динаміки. Даний аналіз дозволить провести відхилення показників: абсолютні, відносні, та зробити висновки щодо стійкості фінансів Товариства. Проведені розрахунки відобразимо в табл. 2.6 та 2.7. Взагалі, розрахунки відхилень щодо роботи підприємства дозволяють виявити різниці між фактичними та плановими показниками. Це важливий інструмент для аналізу ефективності та контролю за фінансовою діяльністю компанії. Аналіз цих відхилень може надати керуванню підприємства цінну інформацію для коригування стратегії, вдосконалення планів, виявлення проблем та визначення областей для покращень. Розрахунки абсолютних та відносних відхилень є частиною процесу управління продуктивністю та фінансовим контролем на підприємстві.

Таблиця 2.6

Абсолютні відхилення показників стійкості фінансів Товариства, од.

Коефіцієнти	Абсолютне відхилення				
	2018- 2017	2019- 2018	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021
автономії	-0,03	0,01	-0,06	-0,07	0,03
фінансової залежності	0,04	0	0,12	0,15	-0,06
фінансування	0,04	0	0,12	0,15	-0,06
співвідношення необоротних і власних коштів	0,02	0,03	0,09	0,05	-0,1
фінансового левериджу	0,01	-0,04	0,04	-0,06	0,21
маневреності власного капіталу	-0,01	-0,07	-0,05	-0,11	0,31
забезпечення матеріальних запасів власними коштами	-0,07	0,02	-0,04	-0,08	-0,1
маневреності робочого капіталу	0,12	0,03	0,18	0,66	-0,55

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

З табл. 2.6 можна побачити, що автономія то знижувалась, то зростала. Взагалі період 2019-2021 рр. – нестабільний, так як майже кожен показник знижується. Більш стабільні 2018 р. та 2022 р. 2018 р. по показникам: залежності; фінансування; співвідношення необоротних і власних коштів; фінансового левериджу та маневреності робочого капіталу. Зростання становило: 4%; 4%; 2%; 1% та 1,2% відповідно. 2022 р. по показникам: автономії; фінансового левериджу та маневреності власного капіталу. Зростання становила: 3%; 2,1% та 3,1% відповідно.

Абсолютні відхилення Товариства вказують на реальну різницю у величинах і допомагають виявити, наскільки компанія відхиляється від своїх планів чи очікувань. Взагалі, найкраща ситуація по показникам за період 2019-2021 рр. (2018 р. та 2022 р. не будемо враховувати, так як позитивну статистику перелічено вище): залежності; фінансування; співвідношення необоротних і власних коштів та маневреності власного капіталу.

Таблиця 2.7

Відносні відхилення показників стійкості фінансів Товариства, %

Коефіцієнти	Відносне відхилення				
	2018- 2017	2019- 2018	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021
автономії	-3,95	1,37	-8,11	-10,29	4,92
фінансової залежності	3,03	0,00	8,82	10,14	-3,68
фінансування	12,50	0,00	33,33	31,25	-9,52
співвідношення необоротних і власних коштів	4,08	5,88	16,67	7,94	-14,71
фінансового левериджу	10,00	-36,36	57,14	-54,55	420,00
маневреності власного капіталу	-1,64	-11,67	-9,43	-22,92	83,78
забезпечення матеріальних запасів власними коштами	-12,50	4,08	-7,84	-17,02	-25,64
маневреності робочого капіталу	20,00	4,17	24,00	70,97	-34,59

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

Аналіз відносних відхилень показників стійкості фінансів Товариства вказує, що найбільші зміни відбулися з фінансовим левериджем – на 420%. Це підтверджує, що високі показники за 2022 р. повністю залежать від позикових коштів. Але позитивним є спроможність Товариства до знатності реагувати на зміни навколишнього середовища, його зростання в 2022 р. порівняно з 2021 р. становить майже 84%.

Також в 2022 р. на 4% зросла автономія Підприємства. А от забезпечення матеріальних запасів коштами власними та маневреність робочого капіталу в 2022 р. порівняно з 2021 р. знизилась майже на 26% та 35% відповідно. Аналіз відхилень відносних дозволяє оцінити, наскільки великою є відхід від планового значення відносно самого плану, що допоможе отримати інформацію для коригування стратегії, вдосконалення планів, виявлення проблем та визначення областей для покращень.

2.3. Аналіз балансу підприємства щодо вивчення ресурсів та фінансових результатів його діяльності

При дослідженні діяльності фінансової Товариства та оцінці її стійкості його фінансів вкрай важливо мати чітке розуміння факторів, які сприяють цій стійкості або перешкоджають її досягненню. Одним із ефективних способів проведення такого аналізу є вивчення активів і пасивів, представлених у балансі Товариства (форма № 1).

У додатку Д, таблиця Д.1 наведено інформацію за 2018-2022 рр. з детальним описом окремих статей по активах Товариства та розрахунком частки цих статей відносно загальної вартості активів. Отже, до активів Товариства відносяться всі матеріальних і нематеріальні ресурси, які належать або контролюються Товариством і можуть бути використані для генерації прибутку. Активи є ключовим елементом в бухгалтерському обліку і фінансовому управлінні Товариства.

Активи підприємства можна поділити на три основні категорії:

Матеріальні активи – конкретні фізичні об'єкти, такі як будівлі, машини, обладнання, транспортні засоби, земельні ділянки та інші речові цінності.

Нематеріальні активи – активи, які не мають фізичної форми, але можуть мати значущий економічний вплив. Сюди входять такі елементи, як патенти, ліцензії, товарні знаки, авторські права, інтелектуальна власність тощо.

Фінансові активи – фінансові інструменти, такі як грошові кошти на банківських рахунках, акції, облігації, кредити та інші інвестиції.

Керівництво активами підприємства важливо для забезпечення його стійкості, рентабельності та конкурентоспроможності. Бухгалтерські звіти підприємства, зокрема баланс, надають інформацію про його активи та їхню структуру. Враховуючи особливості аграрної галузі, в якій працює Товариство, доцільно спостерігати переважання оборотних активів над необоротними.

Баланс підприємства - це звіт фінансовий, який відображає стан фінансів підприємства в певний момент часу. Він представляє собою звіт, що показує активи підприємства (всі його володіння та ресурси), обов'язки (заборгованості та зобов'язання перед кредиторами), і власний капітал (залишок між активами і обов'язками, що належить власникам).

Основний принцип балансу – сума активів повинна дорівнювати сумі обов'язків та капіталу власного. Баланс дозволяє аналізувати стан фінансів підприємства, здатність зобов'язання виконувати та визначати загальний ризику рівень. Баланс розглядається разом із звітом про прибуток і винагороду для отримання повної картини «здоров'я» фінансового підприємства.

Структура активів Товариства наведено на рис. 2.3.

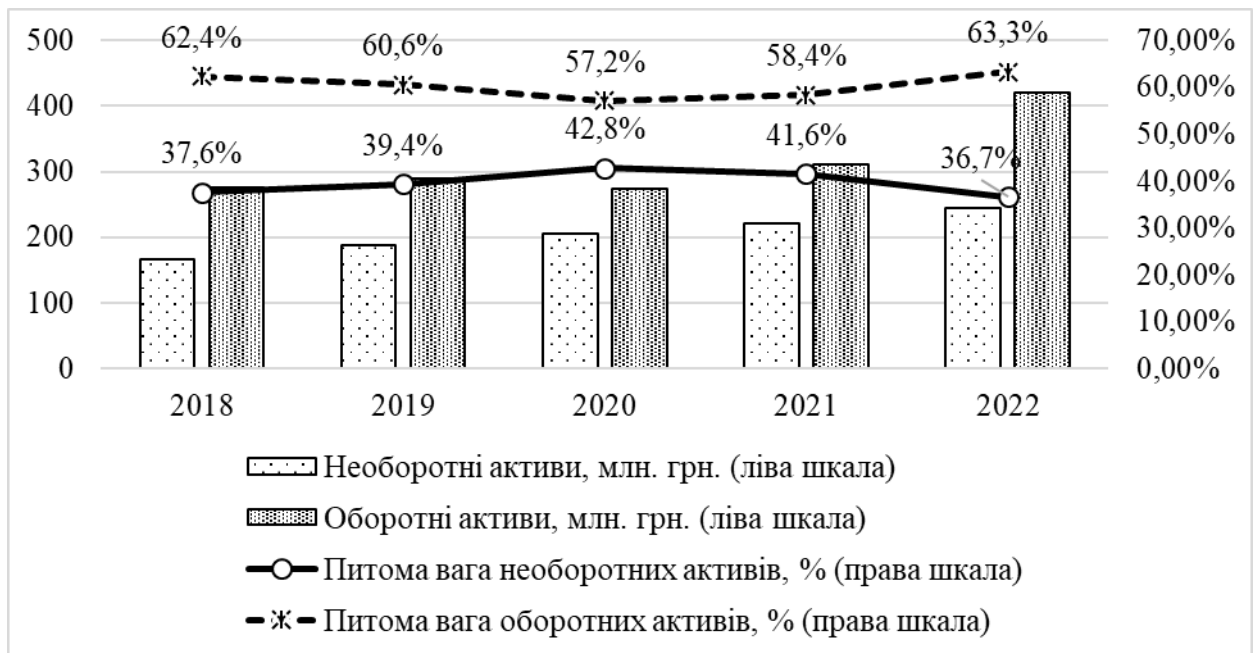

Рис. 2.3. Структура активів Товариства

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

Як бачимо з рисунка 2.3, питома вага активів оборотних займає більшу частку в активах Товариства та коливається, за аналізований період, в межах 57,2% (в 2020 р.) до 63,3% (в 2022 р.). Частка ж необоротних активів знаходиться в межах 36,7% (в 2022 р.) до 42,8% (в 2020 р.).

Так як активи оборотні Товариства перевищують активи необоротні, це може вказувати на те, що воно активно використовує свої ресурси для проведення операцій і здійснення його основної діяльності. Така обставина

може бути характерною для підприємств, що мають інтенсивний оборот активів, наприклад, у сферах роздрібної торгівлі або послуг. У цьому контексті оборотні активи включають товари, рахунки, готівку та інші ресурси, які швидко перетворюються в гроші або використовуються в операційній діяльності. Збільшення активів оборотних може свідчити про активний рух обігу підприємства і підвищення його активності операційної. Проте важливо також звертати увагу на ефективність керування активами і забезпечення їхньої оптимальності. Збільшення активів оборотних без відповідного підвищення обсягу продажів чи прибутку може вказувати на можливі проблеми з керуванням оборотними коштами.

Вивчимо зміну вартості засобів основних і ступінь їхнього зносу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Показники вартості основних засобів (ОЗ) Товариства

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
первісна вартість	193,82	222,66	255,21	276,19	320,75
залишкова вартість	153,85	172,39	192,56	200,71	228,24
зносу	39,97	50,27	62,65	75,48	92,51
чистий дохід від реалізації продукції	187,78	205,19	171,73	388,24	472,91
коефіцієнт придатності ОЗ	0,79	0,77	0,75	0,73	0,71
коефіцієнт зносу ОЗ	0,21	0,23	0,25	0,27	0,29
фондовіддача ОЗ	0,97	0,92	0,67	1,41	1,47
фондомісткість	1,03	1,09	1,49	0,71	0,68

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс»; № 2 «Звіт про фінансові результати» Товариства

Коефіцієнт придатності вказує на те, наскільки ефективно Товариство може використовувати свої засоби основні в процесі роботи. Цей показник вимірює готовність обладнання та активів до використання в порівнянні з загальним часом, коли вони могли б бути фактично використані. Якщо коефіцієнт придатності дорівнює 100%, це означає, що основні засоби використовуються на повну потужність, і вони доступні для роботи протягом всього часу, коли це можливо. Але в нашому випадку, ми бачимо що показник

менше 100%. За аналізований період він становив від 79% в 2018 р. до 71% в 2022 р. Причому починаючи з 2018 р. показник плавно знижується та зниження в 2022 р порівняно з 2018 р. становило 8%. Зниження коефіцієнта демонструє про перерви в роботі обладнання, технічні неполадки чи інші фактори, які обмежують ефективність використання засобів основних, що принципі притаманне для аграрного бізнесу, робота якого залежить від сезонності.

Коефіцієнт зносу вказує на те, який фрагмент вартості активів вже був амортизований або списаний. Цей показник важливий для фінансового аналізу, оскільки він дозволяє визначити, наскільки основні засоби зношені. Коефіцієнт зносу на Товаристві плавно збільшується з 21% в 2018 р. до 29% в 2022 р. Збільшення коефіцієнта зносу вказує на те, що засоби основні старіють і втрачають свою вартість, що може вплинути на потребу в їхньому оновленні або модернізації. Хота, аналізуючи вартість засобів основних, то вони також зростають: з 193,82 млн. грн. в 2018 р. до 320,75 млн. грн. в 2022 р., тобто Товариство оновлює основні засоби.

Фондовіддача основних засобів вказує на те, наскільки ефективно Товариство використовує свої основні засоби для генерації прибутку. Цей показник виражає кількість прибутку, яку генерує Товариство на одиницю вартості його основних засобів. Тобто, в на 1 грн. вартості засобів основних Товариство витратило за період 2018-2022 рр. 97 коп., 92 коп., 67 коп., 1 грн. 41 коп., 1 грн. 47 коп. відповідно та послідовно по рокам. Високий рівень фондовіддачі (в 2021-2022 рр.) свідчить про продуктивне використання активів для забезпечення прибутку, тоді як низький рівень (2018-2020 рр.) вказує на можливість оптимізації використання засобів основних або інших аспектів керування підприємством.

Ефективність застосування засобів основних визначається показником, який є оберненим аналогом до розглянутого раніше. Цей показник, відомий як фондомісткість, вказує, скільки вартості засобів основних припадає на кожен гривню продукції виробленої. Як бачимо, на 1 грн. продукції виробленої

припадає засобів основних на суму: 1,03 грн. в 2018 р., 1,09 грн. в 2019 р., 1,49 грн. в 2020 р., 0,71 грн. в 2021 р. та 0,68 грн. в 2022 р.

В активах оборотних найбільшу питому вагу займають запаси (рис. 2.4).

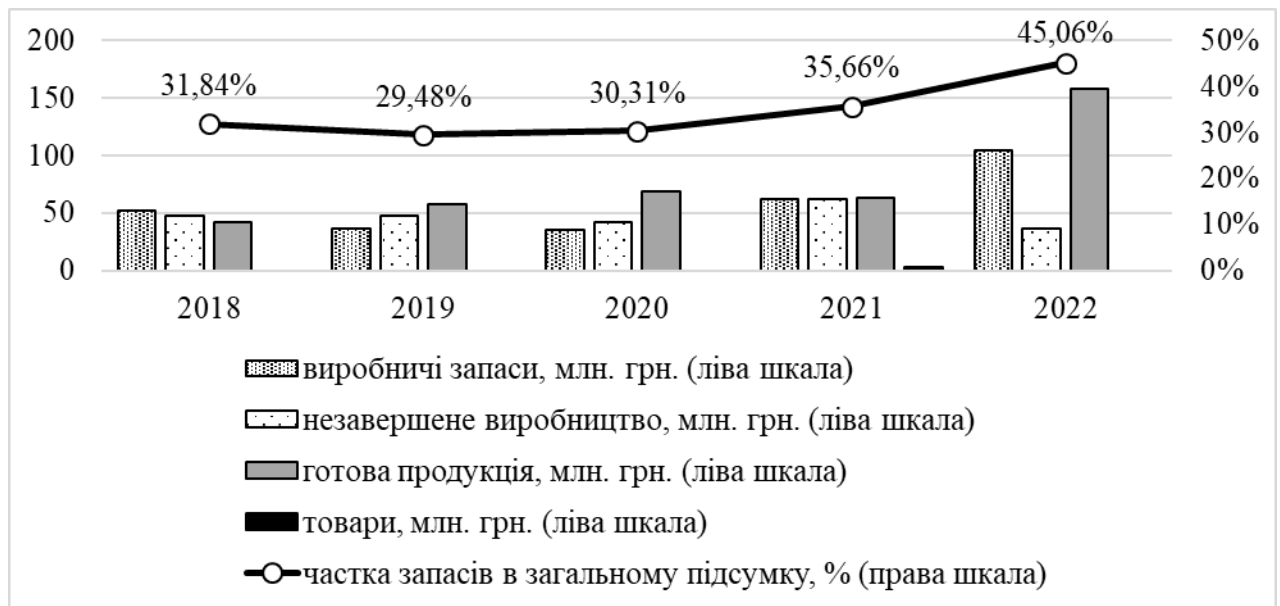

Рис. 2.4 Запаси Товариства та їх структура

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

Запаси виконують визначну роль у виробництві і можуть впливати на різні аспекти його функціонування. Вони дозволяють підприємствам уникати перерв у виробництві, що може виникнути через різні причини, такі як затримки в постачанні матеріалів чи проблеми з обладнанням. Маючи достатні запаси, підприємство може продовжувати виробництво навіть при тимчасових труднощах. Підприємства можуть здійснювати покупки за оптовими цінами або в періоди знижок, а потім використовувати запаси, щоб компенсувати затримки або непередбачувані коливання в цінах і також вони дозволяють підприємствам більш гнучко реагувати на ринкові коливання та зміни обставин.

На Товаристві питома вага запасів в загальному підсумку починаючи з 2018 р. по 2019 р. знижувалась. Але вже з 2020 почала плавно підвищуватись та вже в 2022 р. збільшилась до 45,06%, тобто в порівнянні з 2018 р. збільшилась на 13,22%. В структурі запасів найбільшу питому вагу займають виробничі запаси та готова продукція. Але якщо в 2022 р. виробничі запаси збільшились, то частка готової продукції починаючи з 2020 р. знижувалась і

вже в 2022 р. була на рівні 2018 р. На нашу думку, важливо забезпечити раціональний рівень запасів, оскільки надмірні або недостатні запаси мають від'ємний вплив на показники фінансові та ефективність виробництва Товариства.

У додатку Д, таблиця Д.1 наведено інформацію за 2018-2022 рр. з детальним описом окремих статей по пасивах Товариства та розрахунком частки цих статей відносно загальної вартості пасивів. Отже, до пасивів Товариства відносяться: капітал власний, зобов'язання довгострокові і забезпечення, зобов'язання поточні. Пасиви балансу представляють суму грошових зобов'язань та капіталу власного, які підприємство відшкодувати повинно або виплатити в майбутньому. Взагалі, ситуація в Товаристві досить позитивна: за аналізований період розмір капіталу власного зростає, зобов'язання поточні незначні. Єдине що збільшився розмір кредиту довгострокового в 2022 р., що в подальшому може вплинути на фінанси Товариства (рис. 2.5).

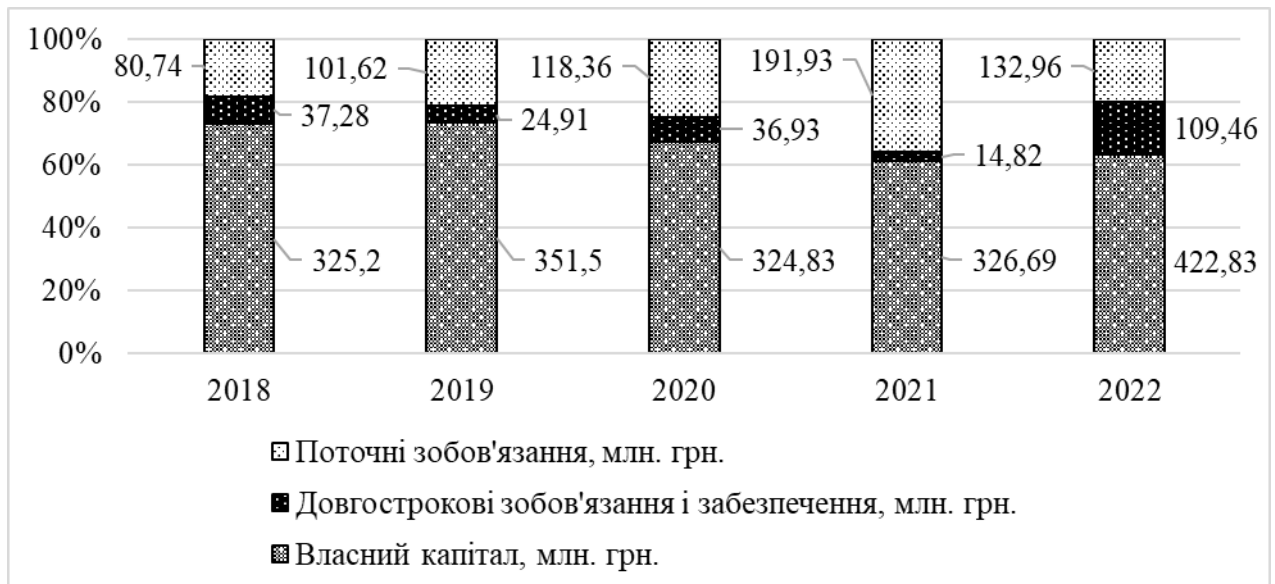

Рис. 2.5. Структура пасивів Товариства

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

Отже, пасиви балансу Товариства відображають зобов'язання підприємства перед зацікавленими сторонами та є однією з головних складових балансу бухгалтерського, що демонструє стан фінансів підприємства в певний момент часу.

Висновки до розділу 2

В другому розділі роботи нами було проведено дослідження рівня стійкості фінансів аграрного підприємства з врахуванням основних результатів його діяльності за 2018-2022 рр.

1. Дослідження організаційно-економічної структури аналізованого підприємства показало, що Товариство має значний потенціал успіху не лише на ринку м. Дніпро, але й на рівні регіону та загальнонаціональному рівні та має спеціалізацію – вирощування зернових, бобових та олійних культур. Чистий дохід Товариства за період 2018-2022 рр. нестабільний та коливається від мінімального значення 171,7 млн. грн. у 2020 р. до максимального 472,9 млн. грн. у 2022 р. Серед витрат Товариства найбільшу частку за 2018-2022 рр. займала собівартість – від 109,8 млн. грн. в 2018 р. до 320,5 млн. грн. в 2021 р., в 2022 р. собівартість трохи знизилась та становила 313,9 млн. грн. На другому місці знаходяться адміністративні витрати. За аналізований період вони збільшились з 8,5 млн. грн. в 2018 р. до 29,9 млн. грн. в 2022 р. Загалом цілісна картина по Товариству, яка стосується кінцевого річного результату – отримання чистого прибутку, досить позитивна. Так, в 2018 р. та 2020-2022 рр. прослідковується зростання показника абсолютного відхилення на 36,4; 8,4; 10,5 та 94,5 млн. грн. відповідно. А от в 2019 р. відбулося зниження показника на 26,7 млн. грн. Аналіз результатів діяльності за рахунок відносного відхилення показав, що його основний показник – чистий прибуток, з 2018 р. по 2021 р. знижувався і лише в 2022 р. ми бачимо позитивний результат.

2. Аналіз показників фінансових за допомогою коефіцієнтного методу оцінки стійкості фінансів показав, що даний метод є досить продуктивним інструментом для оцінки стану фінансів Товариства. Проведений аналіз за допомогою коефіцієнтів надав інформацію важливу про ефективність використання ресурсів, стан фінансів, прибутковість та ризики Товариства. Тобто, ми дізнались, що автономія Товариства в 2018 р. становила 73%, то вже в 2022 р. – 64%, тобто відслідковується зниження на 9 в.п. Зниження

коефіцієнта автономії вказує на можливі витрати фінансові, пов'язані з отриманням коштів позикових і при тривалому існуванні такої картини, це може призвести до банкрутства. Характер діяльності Товариства показує, що лише в 2019 р. та 2021 р. коефіцієнт левериджу був в межах норми, в інші роки він перевищував норму. В 2018 р. та 2020 р. перевищення було незначне, а от в 2022р. перевищення склало майже 30%. Високий коефіцієнт левериджу свідчить про велику залежність підприємства від фінансування зовнішнього та боргів. Це може збільшувати ризик, особливо у випадку, якщо відсоткові ставки на борг високі або якщо підприємство має труднощі з виплатою відсотків або поверненням основної суми боргу. Збільшення зобов'язань боргових може призводити до збільшення ризику фінансового, оскільки підприємство зобов'язане виплачувати відсотки і повертати борги, навіть у випадку, якщо прибуток знижується. Низький коефіцієнт маневреності (для Товариства – це 2020 р. та 2021 р.) вказує на обмежену здатність підприємства використовувати капітал власний для операцій фінансових.

3. Суттєву роль в дослідженні діяльності фінансової Товариства та оцінці стійкості його фінансів відіграє дослідження його балансу. Аналіз балансу активів дозволив зробити наступні висновки: на 1 грн. вартості засобів основних Товариство витрачало за період 2018-2022 рр. 97 коп., 92 коп., 67 коп., 1 грн. 41 коп., 1 грн. 47 коп. відповідно та послідовно по рокам. Високий рівень фондівіддачі (в 2021-2022 рр.) свідчить про продуктивне використання активів для забезпечення прибутку, тоді як низький рівень (2018-2020 рр.) вказує на можливість оптимізації використання засобів основних або інших аспектів керування підприємством. А на 1 грн. продукції виробленої припадає засобів основних на суму: 1,03 грн. в 2018 р., 1,09 грн. в 2019 р., 1,49 грн. в 2020 р., 0,71 грн. в 2021 р. та 0,68 грн. в 2022 р. Пасиви балансу Товариства відображають підприємства зобов'язання перед різними зацікавленими сторонами та є однією з основних складових балансу бухгалтерського, що демонструє стан фінансів підприємства в певний момент часу.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПОСИЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АВ ТОВ "АГРОЦЕНТР К"

3.1. Розрахунок ймовірності банкрутства, як метод забезпечення стійкості фінансів підприємства

Термін "ймовірність банкрутства" вказує на ймовірність того, що підприємство, організація або фінансова установа стане банкрутом або не зможе виконати свої зобов'язання фінансові. Банкрутство - це юридичний статус, коли підприємство не може виплатити свої борги і змушене звертатися до суду для захисту від кредиторів. Оцінка банкрутства ймовірності зазвичай використовується в аналізі фінансовому для оцінки інвестування ризиків чи надання кредиту. Різні фактори, такі як стан фінансів, ліквідність, кредитний рейтинг, ринкова конкуренція та інші, можуть впливати на цю ймовірність. Аналітики і фахівці використовують різні моделі та методи для розрахунку банкрутства ймовірності для покращення прийняття рішень в сфері фінансовій [36]. Розрахувати ймовірність банкрутства можна за різними моделями: Альтмана, Ліса, Таффлера-Тішоу, Спрінгейта, Терещенка, Матвійчука, Сайфуліна-Кадикова та ін. Але, нажаль, не всі моделі адаптовані під реалії український підприємств. Так як, аналіз показників стійкості фінансів показав невизначеність (одні показники вказують, що проблеми в Товариства мінімальні, інші – що проблеми є і їх потрібно вирішувати). Тому проведемо дослідження за вище переліченими моделями, які адаптовані під реалії українських підприємств, щоб визначити на скільки катастрофічна ситуація з фінансами в Товариства.

Розпочнемо з моделі Альтмана. Дана модель розроблена фінансовим аналітиком Едвардом Альтманом в 1968 році, є найвідомішим інструментом для прогнозування банкрутства ймовірності компаній. Ця модель використовує показники фінансові для оцінки «здоров'я фінансового» і передбачення ймовірності того, що воно зазнає труднощів фінансових чи

збанкрутує. Основні компоненти моделі Альтмана, яка використовується для прогнозування банкрутства, включають [37]:

5 фінансових показників (Z-скора):

1) Working Capital to Total Assets (WC/TA) – Робочий капітал до загальних активів.

2) Retained Earnings to Total Assets (RE/TA) – Залишені прибутки до загальних активів.

3) Earnings Before Interest and Taxes to Total Assets (EBIT/TA) – Прибуток перед оподаткуванням та відсотками до загальних активів.

4) Market Value of Equity to Book Value of Total Debt (MVE/BVTD) – Ринкова вартість власного капіталу до книжкової вартості всіх боргів.

5) Sales to Total Assets (S/TA) – Оборот до загальних активів.

Кожен з цих п'яти показників має свій ваговий коефіцієнт, який визначає його значущість при розрахунку загального Z-скора (результат суми вагових показників). На основі отриманого Z-скора підприємства класифікуються у категорії, які передбачають ймовірність банкрутства. Наприклад, вищий Z-скор може вказувати на меншу ймовірність банкрутства, тоді як низький Z-скор може вказувати на велику ймовірність труднощів фінансових. Модель Альтмана визнана ефективним інструментом для оцінки ризику банкрутства, але актуально розуміти, що жодна модель не є абсолютно точною, і інші чинники можуть впливати на стан фінансів підприємства.

Формула моделі Альтмана має вигляд (3.1):

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + 0,999X_5 \quad (3.1)$$

$$\text{де } X_1 = \frac{\Phi.\text{№}1p.1195 - \Phi.\text{№}1p.1695}{\Phi.\text{№}1p.1300} \quad X_3 = \frac{\Phi.\text{№}2p.2290(2295)}{\Phi.\text{№}1p.1300}$$

$$X_2 = \frac{\Phi.\text{№}2p.2350(2355)}{\Phi.\text{№}1p.1300} \quad X_4 = \frac{\Phi.\text{№}1p.1495}{\Phi.\text{№}1p.1595 + \Phi.\text{№}1p.1695}$$

$$X_5 = \frac{\Phi.\text{№}2p.2000}{\Phi.\text{№}1p.1300}$$

Ймовірність банкрутства за моделлю Альтмана при значенні Z:

$Z < 1,81$ – дуже висока;

$Z = (1,81 - 2,67)$ – середня;

$Z = (2,67 - 2,99)$ – невелика;

$Z > 2,99$ – дуже низька.

Розрахунок показників $X_1; X_2; X_3; X_4; X_5$ для моделі Альтмана знесемо в таблицю 3.1.

Таблиця 3.1

Розрахунок показників $X_1; X_2; X_3; X_4; X_5$ для моделі Альтмана

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
X_1	0,44	0,39	0,33	0,22	0,43
X_2	0,05	0,09	0,03	0,01	0,15
X_3	0,05	0,09	0,03	0,01	0,15
X_4	2,76	2,78	2,09	1,58	1,74
X_5	0,84	0,73	0,68	0,73	0,71

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс»; № 2 «Звіт про фінансові результати» Товариства

$$Z_{2018} = 1,2 \times 0,44 + 1,4 \times 0,05 + 3,3 \times 0,05 + 0,6 \times 2,76 + 0,999 \times 0,84 = 3,26$$

$$Z_{2019} = 1,2 \times 0,39 + 1,4 \times 0,09 + 3,3 \times 0,09 + 0,6 \times 2,78 + 0,999 \times 0,73 = 3,27$$

$$Z_{2020} = 1,2 \times 0,33 + 1,4 \times 0,03 + 3,3 \times 0,03 + 0,6 \times 2,09 + 0,999 \times 0,68 = 2,45$$

$$Z_{2021} = 1,2 \times 0,22 + 1,4 \times 0,01 + 3,3 \times 0,01 + 0,6 \times 1,58 + 0,999 \times 0,73 = 1,97$$

$$Z_{2022} = 1,2 \times 0,43 + 1,4 \times 0,15 + 3,3 \times 0,15 + 0,6 \times 1,74 + 0,999 \times 0,71 = 2,96$$

Порівнявши розраховані значення по рокам з еталонним значенням, робимо висновок, що в 2018 р. та 2019 р. ймовірність банкрутства дуже низька; в 2022 р. – невелика; в 2020 р. та 2021 р. – середня.

Наступна модель, яку ми розглянемо це модель Терещенка. Модель Терещенка розраховується за формулою (3.2):

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 103X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (3.2)$$

$$\begin{aligned} \text{де } X_1 &= \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1695} & X_4 &= \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2350(2355)}{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000} \\ X_2 &= \frac{\Phi.\text{№}1\text{р.}1900}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1695} & X_5 &= \frac{\Phi.\text{№}1\text{р.}1100}{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000} \\ X_3 &= \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2350(2355)}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1900} & X_6 &= \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1900} \end{aligned}$$

Ймовірність банкрутства за моделлю Терещенка при значенні Z:

$0 < Z < 1$ – існує загроза;

$1 < Z < 2$ – стійкість фінансів порушена;

$Z > 2$ – банкрутство не загрожує.

Розрахунок показників X_1 ; X_2 ; X_3 ; X_4 ; X_5 та X_6 для моделі Терещенка знесемо в таблицю 3.2.

Таблиця 3.2

Розрахунок показників X_1 ; X_2 ; X_3 ; X_4 ; X_5 та X_6 для моделі Терещенка

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
X_1	4,63	3,42	2,76	2,02	3,56
X_2	5,49	4,70	4,06	2,78	5,00
X_3	0,05	0,09	0,03	0,01	0,15
X_4	0,06	0,12	0,04	0,01	0,21
X_5	0,38	0,41	0,45	0,49	0,63
X_6	0,84	0,84	0,73	0,68	0,73

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс»; № 2 «Звіт про фінансові результати» Товариства

$$Z_{2018} = 1,5 \times 4,63 + 0,08 \times 5,49 + 103 \times 0,05 + 5 \times 0,06 + 0,3 \times 0,38 + 0,1 \times 0,84 = 8,36$$

$$Z_{2019} = 1,5 \times 3,42 + 0,08 \times 4,70 + 103 \times 0,09 + 5 \times 0,06 + 0,12 \times 0,41 + 0,1 \times 0,84 = 7,15$$

$$Z_{2020} = 1,5 \times 2,76 + 0,08 \times 4,06 + 103 \times 0,03 + 5 \times 0,04 + 0,3 \times 0,45 + 0,1 \times 0,73 = 5,13$$

$$Z_{2021} = 1,5 \times 2,02 + 0,08 \times 2,78 + 103 \times 0,01 + 5 \times 0,01 + 0,3 \times 0,49 + 0,1 \times 0,68 = 3,56$$

$$Z_{2022} = 1,5 \times 3,56 + 0,08 \times 5,00 + 103 \times 0,15 + 5 \times 0,21 + 0,3 \times 0,63 + 0,1 \times 0,73 = 8,49$$

Як бачимо значення показника Z за аналізований період з 2018 р. по 2022 р. більше 2. Але, якщо з 2018 р. по 2021 р. показник знижувався з 8,36 до 3,56, то вже в 2022 р. він зріс і навіть перевищив показник 2018 р.

Наступною моделлю, яку ми розглянемо є відома модель Сайфуліна-Кадикова. Модель за нею оцінюється наступною формулою (3.3):

$$Z = 2X_1 + 0,1X_2 + 0,08X_3 + 0,45X_4 + X_5 \quad (3.3)$$

$$\text{де } X_1 = \frac{\Phi.\text{№}1\text{р.}1495}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1900}$$

$$X_3 = \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1300}$$

$$X_2 = \frac{\Phi.\text{№}1\text{р.}1195}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1695}$$

$$X_5 = \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2350(2355)}{\Phi.\text{№}1\text{р.}1495}$$

$$X_4 = \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000 - (\Phi.\text{№}2\text{р.}2050 + \Phi.\text{№}2\text{р.}2130 + \Phi.\text{№}2\text{р.}2150)}{\Phi.\text{№}2\text{р.}2000}$$

Ймовірність банкрутства за моделлю Сайфуліна-Кадикова при значенні Z :

$Z > 1$ – стан фінансів задовільний;

$Z < 1$ – стан фінансів незадовільний;

Розрахунок показників X_1 ; X_2 ; X_3 ; X_4 ; X_5 для моделі Сайфуліна-Кадикова знесемо в таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунок показників X_1 ; X_2 ; X_3 ; X_4 ; X_5 для моделі Сайфуліна-Кадикова

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
X_1	0,73	0,74	0,68	0,61	0,64
X_2	3,43	2,85	2,32	1,62	3,17
X_3	0,84	0,73	0,68	0,73	0,71
X_4	1,74	1,85	2,00	1,91	1,76
X_5	0,07	0,12	0,04	0,01	0,23

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс»; № 2 «Звіт про фінансові результати» Товариства

$$Z_{2018} = 2 \times 0,73 + 0,10 \times 3,43 + 0,08 \times 0,84 + 0,45 \times 1,74 + 0,07 = 2,73$$

$$Z_{2019} = 2 \times 0,74 + 0,10 \times 2,85 + 0,08 \times 0,73 + 0,45 \times 1,85 + 0,12 = 2,76$$

$$Z_{2020} = 2 \times 0,68 + 0,10 \times 2,32 + 0,08 \times 0,68 + 0,45 \times 2,00 + 0,04 = 2,58$$

$$Z_{2021} = 2 \times 0,61 + 0,10 \times 1,62 + 0,08 \times 0,73 + 0,45 \times 1,91 + 0,01 = 2,31$$

$$Z_{2022} = 2 \times 0,64 + 0,10 \times 3,17 + 0,08 \times 0,71 + 0,45 \times 1,76 + 0,237 = 2,67$$

Як бачимо значення показника Z за аналізований період з 2018 р. по 2022р. більше 1. Це означає, що ймовірність банкрутства за моделлю Сайфуліна-Кадикова не можлива, Товариство працює стабільно та має стійкі фінанси.

Наступну модель, яку ми розглянемо – це модель Спрінгейта, яка являється модифікацією моделі Альтмана, але розраховується вона за формулою (3.4):

$$Z = 1,03X_1 + 3,07X_2 + 0,66X_3 + 0,4X_4 \quad (3.4)$$

$$\text{де } X_1 = \frac{\Phi.\text{№}1 p.1495 + \Phi.\text{№}1 p.1595 - \Phi.\text{№}1 p.1095}{\Phi.\text{№}1 p.1300}$$

$$X_2 = \frac{\Phi.\text{№}2 p.2290}{\Phi.\text{№}1 p.1300} \quad X_3 = \frac{\Phi.\text{№}2 p.2090}{\Phi.\text{№}1 p.1695}$$

$$X_4 = \frac{\Phi.\text{№}2 p.2050}{\Phi.\text{№}1 p.1300}$$

Ймовірність банкрутства за моделлю Спрінгейта при значенні Z :

$Z < 0$ – напівбанкрут;

$0 < Z < 1$ – можливе банкрутство; рекомендовані дії – санація;

$1 < Z < 2$ – стійкість фінансів порушено, рекомендовані дії – антикризове управління;

$Z > 2$ – фінанси стійкі, ризик банкрутства відсутній.

Розрахунок показників X_1 ; X_2 ; X_3 ; X_4 для моделі Спрінгейта знесемо в таблицю 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок показників X_1 ; X_2 ; X_3 ; X_4 для моделі Спрінгейта

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
X_1	0,46	0,44	0,39	0,33	0,22
X_2	0,26	0,05	0,09	0,00	0,01
X_3	0,68	1,45	0,77	0,21	0,35
X_4	-0,73	-0,58	-0,56	-0,63	-0,60

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс»; № 2 «Звіт про фінансові результати» Товариства

$$Z_{2018} = 1,03 \times 0,46 + 3,07 \times 0,26 + 0,66 \times 0,68 + 0,4 * (-0,73) = 1,33$$

$$Z_{2019} = 1,03 \times 0,44 + 3,07 \times 0,05 + 0,66 \times 1,45 + 0,4 * (-0,58) = 0,95$$

$$Z_{2020} = 1,03 \times 0,39 + 3,07 \times 0,09 + 0,66 \times 0,77 + 0,4 * (-0,56) = 0,22$$

$$Z_{2021} = 1,03 \times 0,33 + 3,07 \times 0,00 + 0,66 \times 0,21 + 0,4 * (-0,63) = 0,24$$

$$Z_{2022} = 1,03 \times 0,22 + 3,07 \times 0,01 + 0,66 \times 0,35 + 0,4 * (-0,60) = 1,50$$

Як бачимо значення показника Z за аналізований період лише в 2018 р. та 2022р. більше 1. Це означає, що стійкість фінансів порушена і керівництву Товариством потрібно найняти антикризового менеджера для стабілізації ситуації. І потрібно було це робити раніше, так як перші попередження вже були з 2019 р. по 2021 р. коли значення показника Z було більше 0 але менше одиниці і Товариству загрожувало банкрутство.

І останню модель яку ми розглянемо – це модель Бівера, і так як він здійснював прогнозування банкрутства завдяки 30 показникам, ми розглянемо лише один, який вважаємо один із самих ефективних і це коефіцієнт Бівера, який розраховується по формулі (3.5):

$$Z = \frac{\Phi.\text{№}2\text{р.}2350(\Phi.\text{№}2\text{р.}2355) + \Phi 2.\text{р.}2515}{\Phi.1\text{№р.}1595 + \Phi.\text{№}1\text{р.}1695} \quad (3.5)$$

Ймовірність банкрутства за моделлю Бівера при значенні Z :

0,4 – 0,45 – добрий стан

0,2 – за 5-6 р. до банкрутства

0,15 – за 1 р. до банкрутства

Розрахунок коефіцієнта Бівера знесемо в таблицю 3.5.

Таблиця 3.5

Розрахунок коефіцієнта Бівера

Стаття балансу	2018	2019	2020	2021	2022
Ф.№2 р. 2350	21551	40886	-	2833	97379
Ф.№2 р. 2355	-	-	(12978)	-	-
Ф.№2 р. 2515	7921	10641	12678	14489	17034
Ф.№1 р. 1595	37280	24908	36930	14822	109455
Ф.№1 р. 1695	80736	101619	118362	191933	132961

Джерело: складено на основі форми № 1 «Баланс»; № 2 «Звіт про фінансові результати» Товариства

$$Z_{2018} = \frac{21551 + 7921}{37280 + 80736} = 0,25$$

$$Z_{2019} = \frac{40886 + 10641}{24908 + 101619} = 0,41$$

$$Z_{2020} = \frac{-12978 + 12678}{36930 + 118362} = -0,002$$

$$Z_{2021} = \frac{2833 + 14489}{14822 + 191933} = 0,08$$

$$Z_{2022} = \frac{97379 + 17034}{109455 + 132961} = 0,47$$

Як бачимо значення показника Z за аналізований період лише в 2019 р. та 2022р. більше знаходиться в межах 0,4-0,45 та свідчить про добрий стан фінансів в цих роках. А от дані 2020 р. та 2021 р. коли значення показника Z було навіть від'ємним, Товариству залишався рік до банкрутства. Але ми бачимо, що керівництво застосувало міри та виправило ситуацію, наслідки якої ми вже спостерігаємо в 2022 р.

Розглянувши ризики настання ймовірного банкрутства за допомогою моделей Альтмана, Терещенка, Сайфуліна-Кадикова, Спрінгейта та Бівера ми можемо підсумувати, що хоча у Товариства і виникали труднощі, які могли призвести до банкрутства, але керівництво, застосувавши антикризові методи змогло виправити ситуацію.

Фігурує безліч чинників, які призводять до труднощів фінансових та банкрутства на аграрному підприємстві: зміни в цінах на с.-г. продукцію; погодні умови (посуха, повені), можуть вельми впливати на врожайність і втрати на аграрних підприємствах; накопичення великої кількості боргів або неспроможність вчасно відшкодувати кредити; зростання вартості виробництва (на пальне, добрива); зміни в законодавстві, пов'язані з власністю на землю, можуть впливати на земельні права аграрних підприємств і спричиняти фінансові труднощі; неправильне управління ризиками, наприклад недостатні заходи страхування, може призвести до фінансових втрат внаслідок непередбачуваних подій; зміни в світовій економіці, вплив глобальних подій (пандемія).

Ці причини можуть взаємодіяти і посилювати одна одну, роблячи аграрні підприємства вразливими перед фінансовими труднощами та можливим банкрутством.

Керування ризиками, ефективне планування фінансове та ретельна стратегія можуть допомогти зменшити ці ризики.

Отже, для визначення стійкості фінансів Товариства за моделями оцінки банкрутства ймовірності рекомендується застосовувати кілька моделей, щоб забезпечити якісний та точний результат. В такому випадку мова йде про отримання достовірних відомостей щодо фактичного рівня потенціалу фінансового підприємства.

Використання вищезазначених моделей дозволяє визначити стійкість фінансів Товариства, що є ключовим фактором при оцінці його потенціалу фінансів.

3.2. Моделювання оцінки фінансової стійкості аграрного підприємства

Ефективна діяльність агропідприємства при нестабільній ситуації можлива лише при подоланні кризових обставин, які виникають на різних фазах його розвитку. Це можна досягти шляхом своєчасного аналізу стійкості фінансів підприємства.

Моделювання оцінки стійкості фінансів – це процес використання різних методів, інструментів та показників для аналізу, прогнозування стану фінансів підприємства. Цей процес допомагає визначити, наскільки стійкою є фінансова позиція суб'єкта в умовах змінного бізнес-середовища.

Моделювання оцінки стійкості фінансів включає в себе використання різних фінансових показників та методів для аналізу стану фінансів підприємства чи організації. Це допомагає визначити, наскільки підприємство здатне витримати економічні труднощі та зберегти свою стійкість.

Основні етапи моделювання оцінки стійкості фінансів включають:

- визначення показників ключових, які слід рахуватися при оцінці стійкості фінансів;
- збір необхідної інформації фінансової з звітів фінансових, бюджетів та інших джерел;
- створення математичних моделей та алгоритмів, які дозволяють аналізувати та прогнозувати стан фінансів на основі зібраних даних;
- моделювання різних сценаріїв та врахування їх впливу на стійкість фінансів;
- перевірка адекватності моделі, виявлення можливих неточностей та корекція моделі на основі аналізу результатів;
- використання моделей для прогнозування майбутніх результатів фінансових та прийняття обґрунтованих рішень щодо керування фінансового та стратегії.

Моделювання оцінки стійкості фінансів є важливим інструментом для підтримки управлінських рішень та забезпечення стійкості в умовах змінного економічного середовища.

Для визначення щільності зв'язку стійкістю фінансів та чинниками, які на неї впливають, застосуємо метод кореляційно-регресійного аналізу, основним показником якого є коефіцієнт кореляції.

Кореляційно-регресійний аналіз передбачає створення та дослідження економіко-математичної моделі, представленої у вигляді рівняння регресії. Це рівняння ілюструє зв'язок між спостережуваною змінною та кількома факторами, забезпечуючи оцінку міцності зв'язку. Зокрема, процес побудови моделі в кореляційно-регресійному аналізі дозволяє оцінити параметри економетричної моделі.

Щоб оцінити наявність мультиколінеарності, створимо кореляційну матрицю (табл. 3.6). Розрахунок попарних коефіцієнтів кореляції (r) для кожної пари факторів буде виконано за допомогою функції CORREL.

Таблиця 3.6

Кореляційна матриця

Показники	Y	X1	X2	X3	X4
Y	1	0,40602912	0,900665633	-0,424856518	-0,080781
X1	0,40602912	1	0,231369056	-0,997893404	0,8465789
X2	0,900665633	0,231369056	1	-0,2268713	-0,212945
X3	-0,424856518	-0,997893404	-0,2268713	1	-0,840845
X4	-0,080781272	0,846578919	-0,2129454	-0,840845108	1

Джерело: побудовано на основі додатків Д та Е; табл. 2.2 та 2.5

Скорочені дані в кореляційній матриці означають:

Y - чистий прибуток, млн. грн.;

X₁ – коефіцієнт фінансування;

X₂ – коефіцієнт левериджу;

X₃ – коефіцієнт автономії;

X₄ – співвідношення необоротних і власних коштів.

Кореляційна матриця показує сильний зв'язок між чистим прибутком Товариства і коефіцієнтом левериджу (0,9007), так і співвідношення необоротних і власних коштів (0,8466). Інші коефіцієнти мають незначний вплив на чистий прибуток. Отже, буде проведено більш глибокий аналіз, щоб дослідити вплив на чистий прибуток.

Обговоримо парну лінійну регресію, яка досліджує зв'язок між чистим прибутком (Y) і коефіцієнтом левериджу (X_2). Визначення параметрів a і b у цій парній регресії здійснюється за формулами (3.6; 3.7):

$$a = \left(n \times \sum_{i=1}^n x_i \times y_i - \sum_{i=1}^n x_i \times \sum_{i=1}^n y_i \right) / \left(n \times \sum_{i=1}^n x_i^2 - \left(\sum_{i=1}^n x_i \right)^2 \right) \quad (3.6)$$

$$b = y - a \times x \quad (3.7)$$

Для аналізу використовуємо програмне забезпечення Excel. Розрахунки проводимо за допомогою формул (3.8;3.9):

$$S = \sqrt{\frac{\sum (y_i - \bar{y}_n)^2}{n - m - 1}} \quad (3.8)$$

$$\Delta y_i = t_{a,k} \times S / \sqrt{n} \times \sqrt{1 + (x_i - \bar{x})^2 / D[X]} \quad i = \overline{1;5} \quad (3.9)$$

Щоб оцінити придатність економетричної моделі, ми використаємо F-критерій Фішера (3.10):

$$F = \frac{R^2}{1 - R^2} \times \frac{n - m - 1}{m} \quad (3.10)$$

при табличному значенні F-критерію 10,13.

Отримані результати відобразимо в таблицях 3.7 та 3.8.

Таблиця 3.7

Лінійна регресія $Y = a \times X + b$ співвідношення чистого прибутку
Товариства та коефіцієнта левериджу

період	X2, коефіцієнт левериджу	Y, чистий прибуток, млн. грн	x-xsr	y-ysr	(x-xsr)(y-ysr)	(x-xsr)^2
2018	0,11	36,377	-0,010	11,770	-0,118	0,000
2019	0,07	-26,737	-0,050	-51,344	2,567	0,003
2020	0,11	8,380	-0,010	-16,227	0,162	0,000
2021	0,05	10,467	-0,070	-14,140	0,990	0,005
2022	0,26	94,546	0,140	69,939	9,792	0,020
Сума:	0,60	123,033			13,393	0,027
Середнє:	0,12	24,607				
Прогноз:	0,30	112,006				
				Kкор=	0,901	
	n=	5		R=	0,901	
	m=	1		R^2=	0,811	

період	(y-ysr)^2	Yr	y-yr	(y-yr)^2	dy	Ymin	Ymax
2018	138,542	19,683	16,694	278,700	34,31731	-14,6346	54
2019	2636,165	-0,013	-26,724	714,175	61,46329	-61,4762	61,45035
2020	263,303	19,683	-11,303	127,751	66,82592	-47,1432	86,50861
2021	199,928	-9,861	20,328	413,218	34,31746	-44,1782	24,45671
2022	4891,520	93,541	1,005	1,009	34,32156	59,21975	127,8629
Сума:	8129,458	123,033		1534,853			
Середнє:							
Прогноз:	0,3	112,006			34,32297	77,683030	146,329
	F=	20,88683	Fтаб=	10,13			
	S=	27,70247	t=	2,77			

Таблиця 3.8

Оцінка параметрів моделі

x*y	x^2
4,001	0,012
-1,872	0,005
0,922	0,012
0,523	0,003
24,582	0,068
28,157	0,099
a=	492,391
b=	-34,480

При $F_{роз.} > F_{таб.}$, існує впевненість на рівні 95%, що економетрична модель $Y=492,39X - 34,48$ адекватна і це дозволяє проводити економічний аналіз на основі цієї моделі. Для значення левериджу на рівні 0,3, прогнозоване середнє значення чистого прибутку на рівні 112,006 з достовірністю 95% та очікується в діапазоні від 77,68 до 146,33. Зміна коефіцієнта левериджу на одну одиницю призведе до відповідної зміни чистого прибутку на 492,39 одиниць (рис. 3.1).

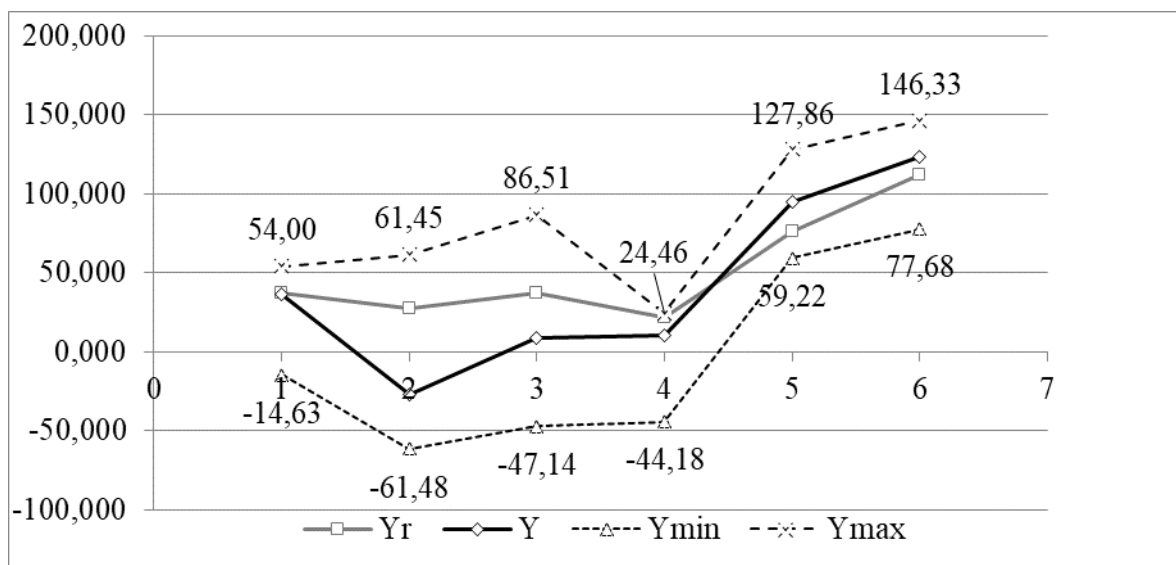

Рис. 3.1. Прогноз значень чистого прибутку Товариства при зміні левериджу

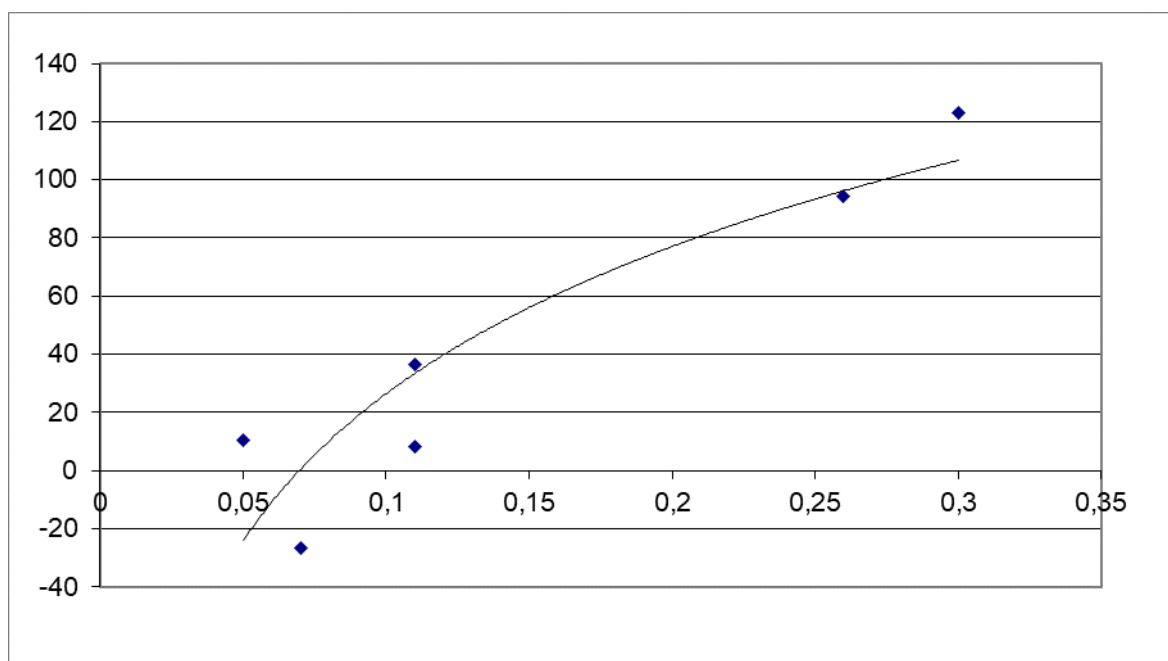

Рис. 3.2. Коефіцієнт еластичності впливу левериджу на чистий прибуток

Для прогнозного значення середнє значення коефіцієнта еластичності дорівнює 1,23. Це означає, що при зміні левериджу на 1%, чистий прибуток зміниться на 1,23%. Значення коефіцієнта еластичності під час зростання левериджу від 0,11 до 0,26 зростає від 0,328 до 1,23 (рис. 3.2). Коефіцієнт кореляції $K_{кор}=0,99$, що говорить про тісний зв'язок левериджу і чистого прибутку.

Обговоримо парну лінійну регресію, яка досліджує зв'язок між чистим прибутком (Y) і співвідношення необоротних і власних коштів (X_4). Розрахунок регресії будемо здійснювати за формулами (3.6 - 3.10).

Отримані результати відобразимо в таблиці 3.9 та 3.10.

Таблиця 3.9

Лінійна регресія $Y = a \times X + b$ чистого прибутку Товариства та співвідношення необоротних і власних коштів

період	X_4 , співвідношен ня необоротних і власних коштів	Y, чистий прибуток, млн. грн	x-xsr	y-ysr	(x-xsr)(y-ysr)	(x-xsr)^2
2018	0,51	36,377	-0,078	11,770	-0,918	0,006
2019	0,54	-26,737	-0,048	-51,344	2,464	0,002
2020	0,63	8,38	0,042	-16,227	-0,682	0,002
2021	0,68	10,467	0,092	-14,140	-1,301	0,008
2022	0,58	94,546	-0,008	69,939	-0,560	0,000
Сума:	2,94	123,033			-0,995	0,019
Середнє:	0,588	24,607				
Прогноз:	0,86	178,625				
				$K_{кор} =$	-0,00672	
	n=	5		R=	0,732164	
	m=	1		$R^2 =$	0,007	

період	(y-ysr)^2	Y_r	y-yr	(y-yr)^2	dy	Ymin	Ymax
2018	138,542	28,76329	7,614	57,969	78,72096	-49,9577	107,4842
2019	2636,165	27,16456	-53,902	2905,379	100,753	-73,5885	127,9176
2020	263,303	22,36838	-13,988	195,675	182,2689	-159,901	204,6373
2021	199,928	19,70384	-9,237	85,319	78,74074	-59,0369	98,44458
2022	4891,520	25,03293	69,513	4832,067	78,73528	-53,7024	103,7682
Сума:	8129,458	123,033		8076,408			
Середнє:		24,6066					
Прогноз:		178,625			78,7363	44,2967	201,7693
	F=	34,66407	$F_{таб} =$	10,13			
	S=	63,54687	t=	2,77			

Таблиця 3.10

Оцінка параметрів моделі

$x*y$	x^2
18,552	0,260
-14,438	0,292
5,279	0,397
7,118	0,462
54,837	0,336
71,348	1,747
a=	-53,291
b=	55,942

При $F_{роз.} > F_{таб.}$, існує впевненість на рівні 95%, що економетрична модель $Y = -53,29X + 55,94$ адекватна і це дозволяє проводити економічний аналіз на основі цієї моделі. Для співвідношення необоротних і власних коштів на рівні 0,86, прогнозоване середнє значення чистого прибутку знаходиться на рівні 178,625 з достовірністю 95% та очікується в діапазоні від 44,297 до 201,769. Зміна співвідношення необоротних і власних коштів на одну одиницю призведе до відповідної зміни чистого прибутку на 53,29 одиниць (рис. 3.3).

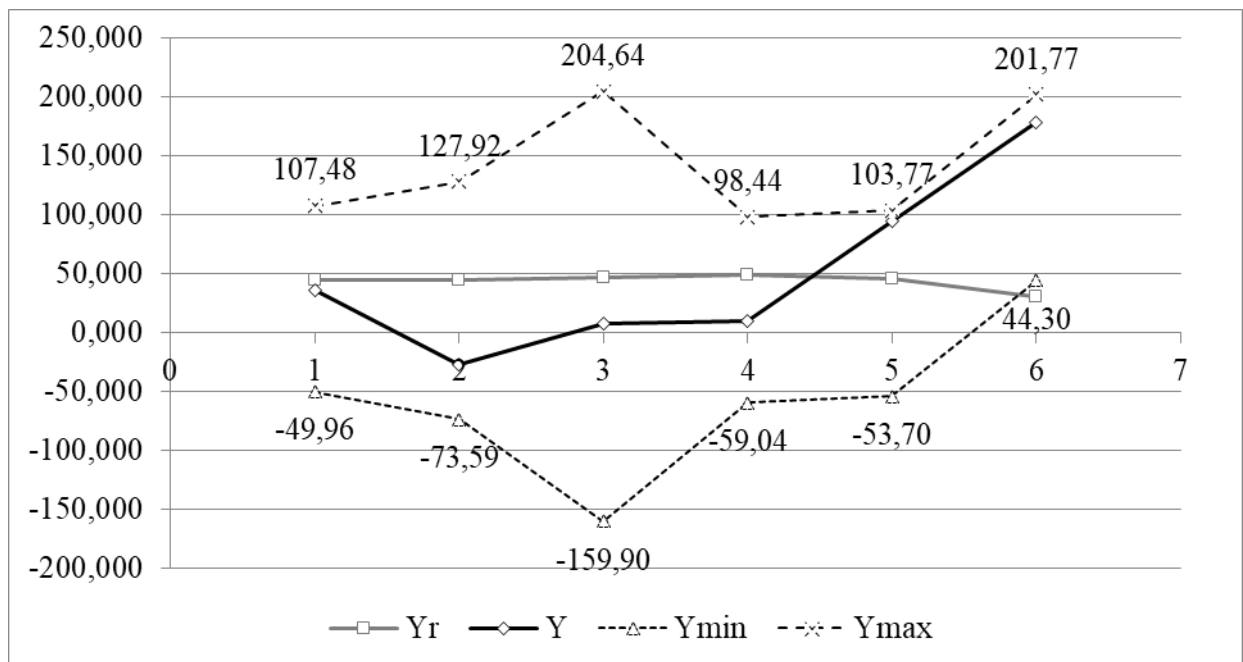

Рис. 3.3. Прогноз значень чистого прибутку при зміні співвідношення необоротних і власних коштів

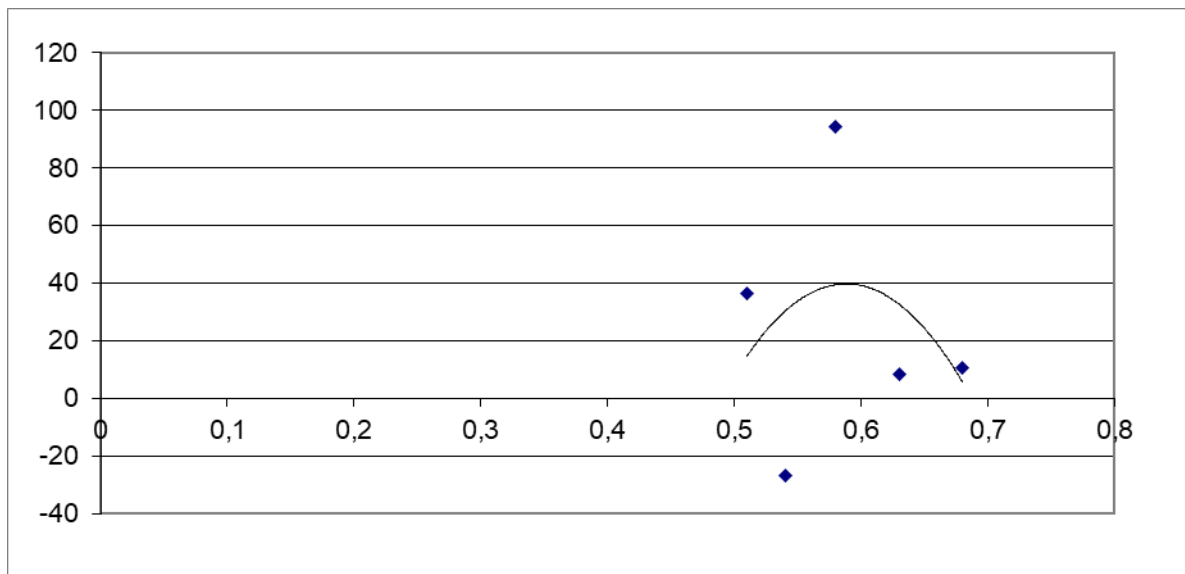

Рис. 3.4. Коефіцієнт еластичності впливу зміни співвідношення необоротних і власних коштів на чистий прибуток

При прогнозуванні значення середнього коефіцієнта еластичності дорівнює 0,68. Це означає, що при зміні співвідношення необоротних і власних коштів на 1%, чистий прибуток зміниться на 0,68%. Значення K_{el} під час зміни співвідношення коштів необоротних і власних від 0,51 до 0,58 зростає від 0,292 до 0,322 (рис. 3.4). Коефіцієнт кореляції $K_{кор}=0,73$, що говорить про тісний зв'язок зміни співвідношення коштів необоротних і власних і чистого прибутку.

Побудована модель допоможе Товаристу кількісно визначити та зрозуміти взаємозв'язки між чистим прибутком і стійкістю їх фінансів. Вона допоможе при стратегічному плануванні та прийнятті рішень. Досліджуючи економетричні зв'язки, модель допоможе в оцінці потенційних ризиків і вразливості, з якими може зіткнутися підприємство щодо свого чистого прибутку та стабільності.

Таким чином, побудова економетричної моделі допомагає підприємствам отримати цінну інформацію про динаміку між чистим прибутком і стійкістю. Ці знання можуть стати основою для прийняття рішень стратегічних, покращити керування ризиками та сприяти загальному здоров'ю фінансовому та стійкості організації.

3.3. Система керування фінансовою стійкістю підприємства на основі ризик-менеджменту

Керування стійкістю фінансів агропідприємства є вирішальним завданням для забезпечення його функціонування успішного та виживання в мінливих ринкових умовах. Успішність досягнення запланованих показників залежить від різноманітних факторів, які можна узагальнити в кілька ключових аспектів:

- визначення чітких цілей та стратегій для їх досягнення;
- ефективне використання фінансових, людських та інших ресурсів;
- постійний синтез результатів, виявлення аномалій та вчасне коригування стратегій;
- ретельне планування та контроль фінансів;
- зменшення зайвих витрат та ефективне управління бюджетом;
- розробка якісної продукції чи послуг та впровадження інновацій;
- спрямованість продукції/послуг на ринкові потреби та адаптація продукції/послуг до потреб конкретних сегментів ринку;
- покращення ефективності виробничих та управлінських процесів;
- використання сучасних технологій для поліпшення продуктивності та ефективності;
- адекватне визначення, оцінка та керування ризиками;
- врахування економічних, політичних, соціокультурних та інших зовнішніх факторів.

Ці аспекти взаємодіють та визначають, наскільки успішно підприємство може досягти своїх планованих показників. Ефективне керівництво, стратегічне планування та здатність адаптуватися до змін у інливому середовищі грають важливу роль у цьому процесі.

Ризик-менеджмент – це процес виявлення, оцінки та встановлення пріоритетів ризиків, а потім застосування ресурсів для мінімізації або

контролю впливу цих ризиків. У різних сферах, таких як бізнес, фінанси, управління проектами та страхування, управління ризиками є ключовим аспектом прийняття рішень. Управління ризиками є постійним процесом. Важливо постійно контролювати ризики, переоцінювати існуючі ризики та виявляти нові, коли обставини змінюються. Регулярні перевірки гарантують, що стратегії управління ризиками залишаються ефективними та актуальними [16].

Метою ризик-менеджменту є не обов'язкове усунення всіх ризиків, а встановлення балансу між ризиком і винагородою. Розуміючи ризики та керуючи ними, організації можуть приймати більш рішення обґрунтовані, ефективно розподіляти ресурси та покращувати свою здатність досягати цілей.

Ризик-менеджмент с.-г. підприємством передбачає систематичне виявлення, оцінку та зм'якшення ризиків для досягнення цілей. Замість того, щоб розглядати управління ризиками як окремий і реактивний процес, він інтегрує міркування ризиків у загальні процеси прийняття рішень і стратегічного планування організації. До основних аспектів підходу, орієнтованого на ризик відносяться:

1) Ідентифікація ризику. Даний підхід передбачає потенційне ідентифікацію подій або ситуацій, які можуть вплинути на досягнення цілей організації. Ризики виникають з різних джерел, включаючи внутрішні процеси, зовнішні фактори, нормативні зміни, технологічний прогрес тощо.

2) Оцінка ризику. Після ідентифікації оцінюються ризики з точки зору їхньої ймовірності та потенційного впливу на підприємство. Це допомагає визначити пріоритетність ризиків і розподілити ресурси для управління тими, які становлять найбільшу загрозу для досягнення цілей. Для оцінки ризиків можуть використовуватися кількісні та якісні методи.

3) Пом'якшення ризиків. Після оцінки ризиків організації розробляють стратегії управління ними або їх пом'якшення. Це може включати впровадження заходів контролю, передачу ризику через страхування чи

контракти, уникнення певної діяльності або прийняття ризику, якщо потенційні вигоди переважають негативні наслідки.

4) Інтеграція з процесом прийняття рішень. Підхід, орієнтований на ризик, не є окремим процесом, а інтегрований у процеси прийняття рішень в організації. Особи, які приймають рішення, враховують фактори ризику під час оцінки різних варіантів і стратегій, гарантуючи, що управління ризиками є невід'ємною частиною загальної бізнес-стратегії.

5) Постійний моніторинг і адаптація. Бізнес-середовище є динамічним, і ризики можуть змінюватися з часом. Ризик-орієнтований підхід передбачає безперервний моніторинг ландшафту ризиків для виявлення ризиків, що виникають, і оцінки ефективності існуючих стратегій управління ризиками. Організації повинні бути адаптованими та за потреби коригувати свою практику управління ризиками.

6) Комунікація та звітність. Прозоре інформування про ризики та управління ними має вирішальне значення. Зацікавлені сторони, включаючи внутрішні та зовнішні сторони, повинні бути поінформовані про профіль ризику організації, заходи щодо пом'якшення та будь-які зміни в ландшафті ризиків. Механізми звітності повинні сприяти прийняттю обґрунтованих рішень на всіх рівнях.

7) Відповідність і управління. Підхід, орієнтований на ризики, узгоджується з нормативними вимогами та стандартами управління. Це гарантує, що організація працює в рамках правових та етичних кордонів, а методи управління ризиками відповідають галузевим стандартам і найкращим практикам.

Застосовуючи підхід, орієнтований на ризик, організації прагнуть активно вирішувати невизначеності та виклики, покращувати процеси прийняття рішень і підвищувати загальну стійкість до мінливих умов.

Ризик-орієнтований підхід до керування підприємством може мати значний вплив на стійкість фінансову організації як позитивно, так і негативно. Способів, якими цей підхід впливає на фінансову стабільність

наведено на рис. 3.5. Рисунок ілюструє, як підхід, орієнтований на ризик, позитивно впливає на різні фактори, зрештою сприяючи покращенню показників фінансових.

Рис. 3.5. Вплив ризик-менеджменту на стійкість фінансів аграрного підприємства

Джерело: складено автором на основі [7; 11; 16]

Шляхом виявлення та пом'якшення потенційних ризиків, підприємства можуть уникнути або мінімізувати втрати фінансові. Це проактивне керівництво ризиками допомагає захистити потоки доходів, активи та інвестиції. Наприклад, ефективне управління ризиками може запобігти втратам фінансовим через ринкові коливання, операційні збої або юридичні проблеми. Підхід, орієнтований на ризик, заохочує ефективний розподіл ресурсів, зосереджуючись на сферах, де ризики найбільш значні. Це може призвести до економії коштів завдяки цілеспрямованим зусиллям зі зменшення ризиків, підвищенню операційної ефективності та оптимізованому використанню ресурсів фінансових [11].

Установи фінансові та кредитори часто оцінюють практику керівництва ризиками підприємства під час визначення кредитоспроможності. Добре

реалізований підхід, орієнтований на ризик, може покращити репутацію підприємства як стабільного та надійного, потенційно призводячи до кращих умов кредитування та зниження вартості запозичень. Врахування факторів ризику під час прийняття стратегічних рішень допомагає організаціям уникати підприємств, які можуть становити надмірний ризик без відповідної вигоди. Стратегічне узгодження з урахуванням ризиків гарантує, що фінансові рішення відповідають схильності організації до ризику та загальним цілям. Організації, які демонструють ефективну практику управління ризиками, можуть сприймати більш прихильно страховики. Це може призвести до зниження страхових премій, оскільки страховики сприймають організацію як менш ризиковану та з меншою ймовірністю висувати претензії.

Прозоре спілкування щодо методів управління ризиками та їх впливу на фінансову стабільність може підвищити довіру інвесторів. Інвестори з більшою ймовірністю підтримають організації, які демонструють проактивний підхід до ризиків, оскільки це свідчить про міцне корпоративне управління та відповідальне управління [7].

Відповідність нормативним вимогам є критично важливим аспектом фінансової стабільності. Ризик-менеджмент гарантує, що організація знає та дотримується відповідних норм, зменшуючи ймовірність фінансових санкцій або юридичних проблем, які можуть негативно вплинути на стабільність.

Підхід, орієнтований на ризик, передбачає розробку планів на випадок непередбачених ситуацій на випадок потенційних несприятливих подій. Наявність надійних планів на випадок надзвичайних ситуацій може пом'якшити фінансовий вплив неочікуваних збоїв, таких як стихійні лиха, економічні спади або інциденти з кібербезпекою.

Якщо організація нехтує застосуванням підходу, орієнтованого на ризик, вона може зіткнутися з фінансовою нестабільністю через непередбачені події та збої. Фінансові втрати, репутаційні збитки та юридичні наслідки більш імовірні за відсутності ефективних практик управління ризиками.

Ризик-менеджмент в аграрній сфері включає в себе систематичний підхід до ідентифікації, оцінки та управління ризиками. Ефективне управління ризиками дозволяє підприємствам адаптуватися до невизначеності та забезпечує стійкість у виробництві та фінансах навіть у змінних умовах ринку та середовища.

Розрахунок впливу ризиків на конкретне підприємство передбачає ретельну оцінку ризиків, і процес може змінюватися залежно від характеру ризиків і галузі. Хоча точна кількісна оцінка всіх ризиків може бути складною, структурований підхід може дати цінну інформацію про потенційні наслідки.

У контексті оцінки стійкості фінансів с.-г. підприємства можна використати SWOT-аналізу, що може стати цінною основою для управління ризиками (рис.3.6).

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> використання сфер стійкості фінансів: стабільні потоки доходів, надійні грошові резерви та диверсифікація міцні відносини з надійними фінансовими партнерами та зацікавленими сторонами дотримання відповідних фінансових положень і стандартів 	<ol style="list-style-type: none"> рівень заборгованості та її наслідки для стійкості фінансів надмірна залежність від певного ринку чи продукту слабкі місця у внутрішніх процесах або операційна неефективність, які можуть вплинути на стійкість фінансів
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> можливості для зростання, диверсифікації або експансії на нові ринки технологічні досягнення, які можуть підвищити ефективність і забезпечити конкурентну перевагу потенційні можливості для прибуткових інвестицій, які відповідають схильності організації до ризику 	<ol style="list-style-type: none"> загрози, що виникають через економічну невизначеність, коливання ринку та геополітичні ризики потенційними змінами в нормативних актах загрозу кібератак, які можуть мати серйозні наслідки для стійкості фінансів

Рис. 3.6. Аналіз впливу ризик-менеджмент при оцінці фінансової стійкості за допомогою SWOT-аналізу

Джерело: складено авторами на основі [12; 17].

Проводячи SWOT-аналіз, установи фінансові чи організації можуть отримати повне розуміння своїх внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на стійкість фінансову. Структура SWOT забезпечує структурований підхід до виявлення та керівництва ризиками, прийняття обґрунтованих рішень і розробки стратегій, щоб отримати вигоду від можливостей і пом'якшити загрози. Це динамічний інструмент, який слід регулярно переглядати, щоб адаптуватися до змін у середовищі фінансовому.

Таким чином, підхід, орієнтований на ризик, сприяє стійкості фінансовій шляхом активного керівництва невизначеністю, оптимізації розподілу ресурсів і узгодження стратегічних вирішень з урахуванням ризиків. Це покращує здатність підприємства орієнтуватися в викликах і використовувати можливості в бізнес-середовищі, що швидко змінюється.

Висновки до розділу 3

При написанні 3 розділу кваліфікаційної роботи, ми змогли зробити наступні висновки:

1. Розглянувши ризики настання ймовірного банкрутства за допомогою моделей Альтмана, Терещенка, Сайфуліна-Кадикова, Спрінгейта та Бівера ми можемо підсумувати, що хоча у Товариства і виникали труднощі, які могли призвести до банкрутства, але керівництво, застосувавши антикризові методи змогло виправити ситуацію.

2. За допомогою економетричного методу було змодельована стійкість фінансів аграрного підприємства та визначені чинники впливу на неї. Встановлено, що При Фроз. > Фтаб., існує впевненість на рівні 95%, що економетрична модель $Y=492,39X - 34,48$ адекватна і це дозволяє проводити економічний аналіз на основі цієї моделі. Для значення левериджу на рівні 0,3, прогнозоване середнє значення чистого прибутку на рівні 112,006 з достовірністю 95% та очікується в діапазоні від 77,68 до 146,33. Зміна коефіцієнта левериджу на одну одиницю призведе до відповідної зміни

чистого прибутку на 492,39 одиниць. Для прогнозного значення середнє значення коефіцієнта еластичності дорівнює 1,23. Це означає, що при зміні левєриджу на 1%, чистий прибуток зміниться на 1,23%. Значення коефіцієнта еластичності під час зростання левєриджу від 0,11 до 0,26 зростає від 0,328 до 1,23. Коефіцієнт кореляції $K_{кор}=0,99$, що говорить про тісний зв'язок левєрижду і чистого прибутку.

При $F_{роз.} > F_{таб.}$, існує впевненість на рівні 95%, що економетрична модель $Y = -53,29X + 55,94$ адекватна і це дозволяє проводити економічний аналіз на основі цієї моделі. Для співвідношення необоротних і власних коштів на рівні 0,86, прогнозоване середнє значення чистого прибутку знаходиться на рівні 178,625 з достовірністю 95% та очікується в діапазоні від 44,297 до 201,769. Зміна співвідношення необоротних і власних коштів на одну одиницю призведе до відповідної зміни чистого прибутку на 53,29 одиниць. Для прогнозного значення середнє значення коефіцієнта еластичності дорівнює 0,68. Це означає, що при зміні співвідношення необоротних і власних коштів на 1%, чистий прибуток зміниться на 0,68%. Значення коефіцієнта еластичності під час зміни співвідношення необоротних і власних коштів від 0,51 до 0,58 зростає від 0,292 до 0,322. Коефіцієнт кореляції $K_{кор}=0,73$, що говорить про тісний зв'язок зміни співвідношення необоротних і власних коштів і чистого прибутку.

3. При обґрунтуванні напрямів керування стійкістю фінансів підприємства на основі ризик-менеджменту було встановлено, що ефективне керування, стратегічне планування та здатність адаптуватися до змін у мінливому середовищі грають важливу роль при мінімізації ризиків. У контексті оцінки стійкості фінансів с.-г. підприємства було використано SWOT-аналіз за допомогою якого визначені сильні та слабкі сторони, перспективи та загрози ризик-менеджменту при оцінці стійкості фінансів, що може стати цінною основою для керування ризиками на аграрному підприємстві.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Метою дослідження є вивчення та аналіз сучасного стану фінансів АВ ТОВ «Агроцентр К», а також узагальнення практичних аспектів встановлення його статусу і окреслення основних орієнтирів розвитку.

В процесі досягнення мети виконано поставлені завдання та зроблено наступні висновки:

1. На основі розгляду досліджень науковців сформульовано власне визначення терміну «фінансова стійкість» для аграрного підприємства, як його здатність витримувати фінансові труднощі та негаразди, забезпечуючи при цьому сталу та ефективну діяльність, тобто це можливість генерувати стабільний прибуток, що дозволяє фінансувати поточну діяльність та інвестиції в майбутнє. Ключовими аспектами стійкості визначено платоспроможність, незалежність від позичкового капіталу, прибутковість, стабільність, автономність. Визначено, що стійкість фінансів визначається його здатністю витримувати вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, що можуть впливати на його стан фінансів підприємства.

2. Систематизовано основні підходи оцінки стійкості фінансів, що надають об'єктивне уявлення про стан фінансів підприємства та які адаптовані до конкретної ситуації підприємства, забезпечуючи цільовий та інформативний підхід для прийняття ефективних управлінських рішень. Ефективний підхід до визначення стану фінансів підприємства полягає в систематичному зборі, аналізі та інтерпретації фінансової інформації з метою отримання найоб'єктивнішого уявлення про фінансове положення організації. Оптимальність такого підходу полягає в його важливості для прийняття стратегічних рішень. Загалом, всі методики оцінки показників можна розділити на чотири основні категорії: агрегатний, коефіцієнтний, матричний і інтегральний, які детально розглянуті в першому розділі.

3. Вивчення процесу формування стійкості фінансів в умовах аграрних ризиків вказує на те, що загальна мета цього механізму полягає в тому, щоб

забезпечити підприємству здатність ефективно працювати в умовах коливань на ринку, економічних труднощів і не вигідних умов, при цьому зберігаючи стійку фінансову основу та можливість розвитку. Керівництво ризиками на аграрних підприємствах передбачає розробку комплексної стратегії, яка враховує специфічні виклики та невизначеності, з якими стикається бізнес, та впровадження заходів для мінімізації негативного впливу цих ризиків.

4. Дослідження організаційно-економічної структури аналізованого підприємства показало, що Товариство діє в умовах самостійного фінансування та власного покриття витрат. Всі витрати компенсуються за рахунок власних прибутків. На початку 2023 р. Товариство володіло 6298 га землі, всі вони використовуються для виробництва. Товариство має значний потенціал успіху не лише на ринку м. Дніпро, але й на рівні регіону та загальнонаціональному рівні та має спеціалізацію – вирощування зернових, бобових та олійних культур. Чистий дохід Товариства за період 2018-2022 рр. нестабільний та коливається від мінімального значення 171,7 млн. грн. у 2020 р. до максимального 472,9 млн. грн. у 2022 р. Серед витрат Товариства найбільшу частку за 2018-2022 рр. займала собівартість – від 109,8 млн. грн. в 2018 р. до 320,5 млн. грн. в 2021 р., в 2022 р. собівартість трохи знизилась та становила 313,9 млн. грн. На другому місці знаходяться адміністративні витрати. За аналізований період вони збільшились з 8,5 млн. грн. в 2018 р. до 29,9 млн. грн. в 2022 р. Загалом цілісна картина по Товариству, яка стосується кінцевого річного результату – отримання чистого прибутку, досить позитивна. Так, в 2018 р. та 2020-2022 рр. прослідковується зростання показника абсолютного відхилення на 36,4; 8,4; 10,5 та 94,5 млн. грн. відповідно. А от в 2019 р. відбулося зниження показника на 26,7 млн. грн. Аналіз результатів діяльності за рахунок відносного відхилення показав, що його основний показник – чистий прибуток, з 2018 р. по 2021 р. знижувався і лише в 2022 р. ми бачимо позитивний результат.

5. Аналіз фінансових показників за допомогою коефіцієнтного методу оцінки стійкості фінансів показав, що даний метод є досить ефективним

інструментом для оцінки стану фінансів Товариства. Проведений аналіз за допомогою коефіцієнтів надав важливу інформацію про ефективність використання ресурсів, стан фінансів, прибутковість та ризики Товариства. Тобто, ми дізнались, що автономія Товариства в 2018 р. становила 73%, то вже в 2022 р. – 64%, тобто відслідковується зниження на 9 в.п. Зниження коефіцієнта автономії вказує на можливі фінансові витрати, пов'язані з отриманням позикових коштів і при тривалому існуванні такої картини, це може призвести до банкрутства. Характер діяльності Товариства показує, що лише в 2019 р. та 2021 р. коефіцієнт левериджу був в межах норми, в інші роки він перевищував норму. В 2018 р. та 2020 р. перевищення було незначне, а от в 2022р. перевищення склало майже 30%. Високий коефіцієнт левериджу свідчить про велику залежність підприємства від зовнішнього фінансування та боргів. Це може збільшувати ризик, особливо у випадку, якщо відсоткові ставки на борг високі або якщо підприємство має труднощі з виплатою відсотків або поверненням основної суми боргу. Збільшення боргових зобов'язань може призводити до збільшення фінансового ризику, оскільки підприємство зобов'язане виплачувати відсотки і повертати борги, навіть у випадку, якщо прибуток знижується. Низький коефіцієнт маневреності (для Товариства – це 2020 р. та 2021 р.) вказує на обмежену здатність підприємства використовувати власний капітал для фінансових операцій та реагування на зміни в умовах діяльності.

6. Суттєву роль в дослідженні фінансово-економічної діяльності Товариства та оцінці її стійкості його фінансів відіграє дослідження його балансу. Аналіз активів балансу дозволив зробити наступні висновки: на 1 грн. вартості основних засобів Товариство витрачало за період 2018-2022 рр. 97 коп., 92 коп., 67 коп., 1 грн. 41 коп., 1 грн. 47 коп. відповідно та послідовно по рокам. Високий рівень фондівдачі (в 2021-2022 рр.) свідчить про ефективне використання активів для забезпечення прибутку, тоді як низький рівень (2018-2020 рр.) вказує на можливість оптимізації використання основних засобів або інших аспектів управління підприємством. А на 1 грн.

виробленої продукції припадає основних засобів на суму: 1,03 грн. в 2018 р., 1,09 грн. в 2019 р., 1,49 грн. в 2020 р., 0,71 грн. в 2021 р. та 0,68 грн. в 2022 р. Пасиви балансу Товариства відображають зобов'язання підприємства перед різними зацікавленими сторонами та є однією з основних складових бухгалтерського балансу, що демонструє стан фінансів підприємства в певний момент часу.

7. Розглянувши ризики настання ймовірного банкрутства за допомогою моделей Альтмана, Терещенка, Сайфуліна-Кадикова, Спрінгейта та Бівера ми можемо підсумувати, що хоча у Товариства і виникали труднощі, які могли призвести до банкрутства, але керівництво, застосувавши антикризові методи змогло виправити ситуацію. Розрахунок за моделлю Альтмана показав, що в 2018 р. та 2019 р. ймовірність банкрутства дуже низька; в 2022 р. – невелика; в 2020 р. та 2021 р. – середня: за моделлю Терещенка – значення показника Z за аналізований період з 2018 р. по 2022 р. більше 2. Але, якщо з 2018 р. по 2021 р. показник знижувався з 8,36 до 3,56, то вже в 2022 р. він зріс і навіть перевищив показник 2018 р.; за моделлю Сайфуліна-Кадикова – значення показника Z за аналізований період з 2018 р. по 2022р. більше 1. Це означає, що ймовірність банкрутства за моделлю Сайфуліна-Кадикова не можлива, Товариство працює стабільно та має стійкі фінанси; за моделлю Спрінгейта – значення показника Z за аналізований період лише в 2018 р. та 2022р. більше 1. Це означає, що стійкість фінансів порушена і керівництву Товариством потрібно найняти антикризового менеджера для стабілізації ситуації. І потрібно було це робити раніше, так як перші попередження вже були з 2019 р. по 2021 р. коли значення показника Z було більше 0 але менше одиниці і Товариству загрожувало банкрутство; за моделлю Бівера – значення показника Z за аналізований період лише в 2019 р. та 2022р. більше знаходиться в межах 0,4-0,45 та свідчить про добрий стан фінансів в цих роках. А от дані 2020 р. та 2021 р. коли значення показника Z було навіть від'ємним, Товариству залишався рік до банкрутства. Але ми бачимо, що керівництво застосувало міри та виправило ситуацію, наслідки якої ми вже спостерігаємо в 2022 р.

Рекомендовано для визначення стійкості фінансів Товариства за моделями оцінки ймовірності банкрутства рекомендується застосовувати кілька моделей, щоб забезпечити якісний та точний результат.

8. За допомогою економетричного методу було змодельована стійкість фінансів аграрного підприємства та визначені чинники впливу на неї. Встановлено, що При $F_{роз.} > F_{таб.}$, існує впевненість на рівні 95%, що економетрична модель $Y=492,39X - 34,48$ адекватна і це дозволяє проводити економічний аналіз на основі цієї моделі. Для значення левериджу на рівні 0,3, прогнозоване середнє значення чистого прибутку на рівні 112,006 з достовірністю 95% та очікується в діапазоні від 77,68 до 146,33. Зміна коефіцієнта левериджу на одну одиницю призведе до відповідної зміни чистого прибутку на 492,39 одиниць. Для прогнозного значення середнє значення коефіцієнта еластичності дорівнює 1,23. Це означає, що при зміні левериджу на 1%, чистий прибуток зміниться на 1,23% Значення коефіцієнта еластичності під час зростання левериджу від 0,11 до 0,26 зростає від 0,328 до 1,23. Коефіцієнт кореляції $K_{кор}=0,99$, що говорить про тісний зв'язок левериджу і чистого прибутку.

При $F_{роз.} > F_{таб.}$, існує впевненість на рівні 95%, що економетрична модель $Y=-53,29X + 55,94$ адекватна і це дозволяє проводити економічний аналіз на основі цієї моделі. Для співвідношення необоротних і власних коштів на рівні 0,86, прогнозоване середнє значення чистого прибутку знаходиться на рівні 178,625 з достовірністю 95% та очікується в діапазоні від 44,297 до 201,769. Зміна співвідношення необоротних і власних коштів на одну одиницю призведе до відповідної зміни чистого прибутку на 53,29 одиниць. Для прогнозного значення середнє значення коефіцієнта еластичності дорівнює 0,68. Це означає, що при зміні співвідношення необоротних і власних коштів на 1%, чистий прибуток зміниться на 0,68% Значення коефіцієнта еластичності під час зміни співвідношення необоротних і власних коштів від 0,51 до 0,58 зростає від 0,292 до 0,322. Коефіцієнт кореляції $K_{кор}=0,73$, що говорить про тісний зв'язок зміни співвідношення

необоротних і власних коштів і чистого прибутку. Таким чином, побудова економетричної моделі допомагає підприємствам отримати цінну інформацію про динаміку між чистим прибутком і стійкістю. Ці знання можуть стати основою для прийняття стратегічних рішень, покращити управління ризиками та сприяти загальному фінансовому здоров'ю та стійкості організації.

9. При обґрунтуванні напрямів керування стійкістю фінансів підприємства на основі ризик-менеджменту було встановлено, що ефективне керівництво, стратегічне планування та здатність адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі грають важливу роль при мінімізації ризиків. Встановлено, що метою ризик-менеджменту є не обов'язкове усунення всіх ризиків, а встановлення балансу між ризиком і винагородою. Розуміючи ризики та керуючи ними, організації можуть приймати більш обґрунтовані рішення, ефективно розподіляти ресурси та покращувати свою здатність досягати своїх цілей. Досліджено вплив ризик-менеджменту на стійкість фінансів аграрного сектора. Врахування ризикових факторів при ухваленні стратегічних рішень допомагає організаціям уникати вибору підприємств, які можуть призвести до надмірного ризику, не приносячи відповідної вигоди. Стратегічне планування з урахуванням ризиків гарантує, що фінансові рішення відповідають тенденціям організації до ризику та її загальним цілям. Організації, які успішно впроваджують ефективні практики управління ризиками, можуть користуватися більшою довірою з боку страхових компаній. Це може призвести до зниження страхових премій, оскільки страховики сприймають такі організації як менш ризиковані та менш схильні до подання заявок на страхування. У контексті оцінки стійкості фінансів с.-г. підприємства було використано SWOT-аналіз за допомогою якого визначені сильні та слабкі сторони, перспективи та загрози ризик-менеджменту при оцінці стійкості фінансів, що може стати цінною основою для керування ризиками на аграрному підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамчук М. Ю., Сокур А. О. Систематизація підходів до визначення економічної сутності поняття "фінансова стійкість підприємства". *Вісник Сумського державного університету*. Серія : Економіка. 2014. № 3. С. 102-107.
2. Белялов Т. Е., Скочко Ж. В. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її зміцнення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2018. № 18. С. 9-14.
3. Борецька Н. П., Міщенко К.В. Аналіз і прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 63-66.
4. Варланов Ю. Ю., Варланов О.Ю. Моделювання фінансового стану підприємств: сутнісний підхід до інтегрованої оцінки. *Економічні науки*. 2012. № 59. С. 139-146.
5. Василенко Ю. М. Фінансова стійкість підприємства та шляхи її забезпечення. *Економіка. Фінанси. Право*. 2015. № 1. С. 21-25.
6. Вознюк А. О. Фінансова стійкість та її значення для економічного розвитку і безпеки підприємства. *Економічні науки*. Сер. : Облік і фінанси. 2012. Вип. 9(1). С. 164-169.
7. Ганін В.І., Алекперов Р.М., Оцінка системи управління фінансовою стійкістю підприємства в сучасних умовах господарювання. *Молодий вчений*. 2020. № 11 (87). С. 149-152. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-11-87-32>.
8. Гапак Н. М., Капштан С. А. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Сер.: Економіка. 2014. Вип. 1. С. 191-196.
9. Гмиря В. П. Особливості оцінювання фінансової стійкості підприємства в умовах кредитування аграрного виробництва. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (1(9)). С. 151–157. <https://orcid.org/0000-0003-3070-0158>
10. Домбровська С.О., Горбаченко М.Д. Фінансова стійкість підприємства: оцінка та шляхи підвищення. *Науковий вісник Одеського національного*

економічного університету. Збірник наукових праць 2021. №3-4. С. 28-34.
<https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-3-4-280-281-28-34>.

11. Донченко Т. В. Теоретичні основи формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1. Т 1. С. 23-27.

12. Єфанов В. Сучасні аспекти фінансової стійкості господарюючих суб'єктів в системі агробізнесу України. *Управління змінами та інновації*. 2023. № 6. С. 20-24. <https://doi.org/10.32782/СМІ/2023-6-4>

13. Жукевич С. М., Рожелюк В. М. Фінансова стійкість підприємства в контексті сталого розвитку України. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 4. С. 75-85

14. Ігнатишин М. В., Алтухова О. В. Фінансова стійкість підприємства як гарантія забезпечення платоспроможності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Сер. : Економіка. 2014. Вип. 2. С. 104-112.

15. Катан Л. І. Фінансова стійкість – запорука сталого розвитку сільськогосподарського підприємства. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 5. С. 82-85.

16. Качула С.В., Півкач С. В. Роль ризик-менеджменту при оцінці фінансової стійкості підприємства. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-08-04/2023-9-08-04>. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2023-9-08-04>

17. Качула С.В., Кагожкіна К.К. Удосконалення інвестиційного забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств України. *Ефективна економіка*. 2023. № 1. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1012/1022>. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.1.10>

18. Качула С.В., Погорелов Б.В. Ліквідність як характеристика фінансового стану сільськогосподарського підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 22. С. 40-45. <http://doi.org/10.32702/2306-6792.2022.22.40>.

19. Качула С.В., Буштін А.А. Особливості формування доходів та прибутку сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 57-62. <http://doi.org/10.32702/2306&6792.2021.21.57>

20. Ключко Т. А. Фінансова безпека як умова фінансової стійкості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 23. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/13.-Klochko-T.A..pdf>.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-23-17>
21. Копилюк О. І., Тимчишин Ю. В., Музичка О. М. Фінансова стійкість у системі забезпечення економічної безпеки підприємства. *Бізнес Інформ*. 2021. № 3. С. 81-87. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-81-87>
22. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 107-117.
23. Курганський К. С. Фінансова стійкість підприємства: застосування апарату нечіткої логіки для прогнозування банкрутства. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2011. Вип. 85. С. 185-199.
24. Кучеренко К. В. Фінансова стійкість як чинник та індикатор економічної безпеки промислового підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. 2019. № 7(2). С. 44-46.
25. Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_4_22. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.76>.
26. Масленніков Є. І. Механізм управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_1_47.
27. Момот Т.В., Луб А.І. Фінансова стійкість підприємства: проблеми та їх вирішення на прикладі будівельної компанії. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 49-51. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-10>.
28. Павленко О. П., Кожушко Д. В. Теоретичні аспекти оцінки фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Економічний простір*. 2021. №173. С. 76-80. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/173-11>
29. Півкач С. В. Кредитування сільськогосподарських підприємств як засіб підвищення їх фінансової стійкості // *Обліково-фінансове, інформаційне та*

мовно-комунікаційне забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи: Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, (Дніпро, 26-27 жовтня 2023 р.) ДДАЕУ, 2023. С.208-210.

30. Рачинський О. В. Дефініція наукових поглядів щодо поняття "фінансова стійкість підприємства". *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 2. С. 226-229. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-268-2-226-229>

31. Саліна А. В. Морфологічний аналіз поняття "фінансова стійкість підприємства". *Управління розвитком*. 2014. № 10. С. 79-82.

32. Сметанюк О. А., Зварищук С. А. Особливості ідентифікації фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. №3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2019/42.pdf. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.3.40>

33. Сподіна А. О., Тарасенко І. О. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2022. № 12. С. 24-31.

34. Стефанишин О.В., Лисяк Л.В., Качула С.В. Пріоритетні напрями фінансування людського потенціалу у процесі модернізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8187>. <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.9.7>

35. Стрішенець О. Аналітичний огляд фінансової стійкості підприємства. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 3. С. 58-65. URL: <https://echas.eenu.edu.ua/index.php/echas/article/view/367/313>. <https://doi.org/10.29038/2411-4014-2018-03-58-65>.

36. Ткаченко І. П., Чувачалова І. А., Чувачалов О. А. Оцінка фінансової стійкості підприємства та напрями її забезпечення. *Ефективна економіка*. 2012. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_3_15.

37. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ, 2004. С. 318-321.
38. Фінанси: навчальний посібник / Л. В. Лисяк, С. В. Качула, Д.А. Міщенко, Л.О. Міщенко. Дніпро: Акцент ПП, 2017. 297с
39. Фурман І. В. Процес управління фінансовою стійкістю підприємства та шляхи його вдосконалення. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. №. 1. С. 31-36.
40. Чередніченко А. О., Васечко Л. І., Рамський А. Ю. Стратегічне управління фінансовою стійкістю суб'єктів господарювання в сучасному економічному середовищі. *European scientific journal of Economic and Financial innovation*. 2023. №1(11). С.112-124. <http://doi.org/10.32750/2023-0109>.
41. Шовкопляс Н. В. Аналіз підходів до визначення сутності поняття "фінансова стійкість підприємства". *Управління розвитком*. 2013. № 15. С. 147-149.
42. Шушкова Ю. В., Оліферович І. Р., Павлішак М. С. Фінансова стійкість підприємства у контексті антикризового управління. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 3(1). С. 32-36.
43. Ягодка Д. В. Фінансова стійкість як характеристика ефективного функціонування підприємства. *Управління розвитком*. 2014. № 13. С. 88-90.
44. Khalatur S., Kachula S., Oleksiuk V., Kravchenko M., Klymenko S. Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2023. Vol. 5 (52). С. 413-432. <http://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4169>.
45. Khalatur S., Masiuk Y., Kachula S., Brovko L., Karamushka O., Shramko I. Entrepreneurship development management in the context of economic security. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2021. 9(1). С. 558-573. [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1\(35\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1(35))

46. Lehenchuk S., Raboshuk A., Valinkevych N., Polishchuk I., Khodakyvskyy V. Analysis of financial performance determinants: Evidence from Slovak agricultural firms. *Agric. Res. Econ.* 2022. № 8. pp. 66–85.
47. Linares-Mustarós S., Coenders G., Vives-Mestres M. Financial performance and distress profiles. From classification according to financial ratios to compositional classification. *Adv. Acc.* 2018. № 40. pp. 1-10.
48. Iotti M, Bonazzi G. Financial Sustainability in Agri-Food Companies: The Case of Members of the PDO Parma Ham Consortium. *Sustainability.* 2023. 15(5):3947. <https://doi.org/10.3390/su15053947>.
49. Shevchuk O., Kiporenko S. Financial sustainability of agricultural enterprises: development and approval of the integrated evaluation model. Scientific monograph. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2022. P. 406-439.
50. Sgroi F., Piraino F., Garifo G., Modica F., Ingrassia M. Information asymmetry in the agri-food sector and territorial marks: The case of the olive oil *Val di Mazara PDO*. *J. Agric. Food Res.* 2022. № 9. 100337.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Таблиця А.1

Трактування терміну «фінансова стійкість підприємства»

Науковці	Трактування
Абрамчук М. Ю., Сокур А. О. [1]	суб'єкт господарювання має здатність функціонувати та розвиватися, зберігаючи стійку рівновагу між своїми активами та пасивами у змінному внутрішньому та зовнішньому середовищі. Ця стійкість гарантує його постійну платоспроможність та привабливість для інвесторів на рівні, який вважається прийнятним з точки зору ризику
Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. [25]	загальна якісна оцінка фінансового стану суб'єкта господарювання, яка враховує основні тенденції у зміні фінансових відносин, під впливом різних факторів, включаючи як внутрішні, так і зовнішні. Ця оцінка відображається у фінансовій стабільності та спроможності підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання, а також у постійному зростанні прибутку та капіталу при мінімізації ризиків
Рачинський О. В. [30]	це складна категорія, яка відображає стан, структуру та спрямованість використання фінансових ресурсів підприємства, його здатність виконувати фінансові зобов'язання, рівень захисту капіталу від фінансових ризиків та можливість забезпечення такої стійкості, яка сприятиме розширеному відтворенню підприємства протягом його виробничого циклу
Саліна А. В. [31]	фінансова стійкість формується під впливом рівня прибуткової діяльності. У разі, коли підприємство працює з втратами, має низький рівень рентабельності або спостерігається зменшення прибутку, можна вважати, що стан фінансів підприємства не є задовільним, і фінансова стійкість підприємства може бути погіршеною.
Сметанюк О. А., Зварищук С. А. [32]	це комплексна оцінка здатності підприємства, як системи, оптимально перетворювати фінансові ресурси з максимальним економічним ефектом та мінімальним ризиком
Філімоненков О.С. [38]	фінансова стійкість підприємства виявляється в такому становищі, коли сукупність його активів досить для виконання фінансових зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним. Інакше кажучи, фінансова стійкість підприємства означає, що вкладені в підприємницьку діяльність ресурси виправдовуються завдяки грошовим надходженням від операційної діяльності, а прибуток забезпечує самофінансування та незалежність підприємства від зовнішніх джерел для формування активів. Фінансова стійкість обчислюється відношенням вартості матеріальних оборотних активів (таких як запаси та витрати) до загальної суми власних та залучених джерел коштів для їх формування
Фурман І. В. [39].	це стан, коли суб'єкт господарювання стабільно отримує більше грошових коштів, ніж витрачає, і зовнішні чинники майже не впливають на запланований фінансовий результат

Джерело: сформовано автором

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1

Форма розрахунку показників фінансової стійкості Товариства

Показники	Методика розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт автономії	$\frac{\Phi.\text{№}1, p.1495}{\Phi.\text{№}1, p.1900}$	>0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	$\frac{\Phi.\text{№}1, p.1900}{\Phi.\text{№}1, p.1495}$	≤ 2
Коефіцієнт фінансування	$\frac{(\Phi.\text{№}1, p.1595 + \Phi.\text{№}1, p.1695)}{\Phi.\text{№}1, p.1495}$	<1 (=0,4-0,6)
Коефіцієнт довгострокової фінансової незалежності	$\frac{(\Phi.\text{№}1, p.1495 + \Phi.\text{№}1, p.1595)}{\Phi.\text{№}1, p.1900}$	>0,5
Коефіцієнт фінансового левериджу	$\frac{\Phi.\text{№}1, p.1595}{\Phi.\text{№}1, p.1495}$	<1
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\frac{(\Phi.\text{№}1, p.1195 + \Phi.\text{№}1, p.1695)}{\Phi.\text{№}1, p.1495}$	>0,5
Коефіцієнт забезпечення матеріальних запасів власними коштами	$\frac{(\Phi.\text{№}1, p.1195 - \Phi.\text{№}1, p.1100)}{\Phi.\text{№}1, p.1195}$	=0,6-0,8
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$\frac{(\Phi.\text{№}1, p.1100)}{(\Phi.\text{№}1, p.1195 - \Phi.\text{№}1, p.1695)}$	>0,5

Джерело: сформовано автором за [38]

ДОДАТОК В

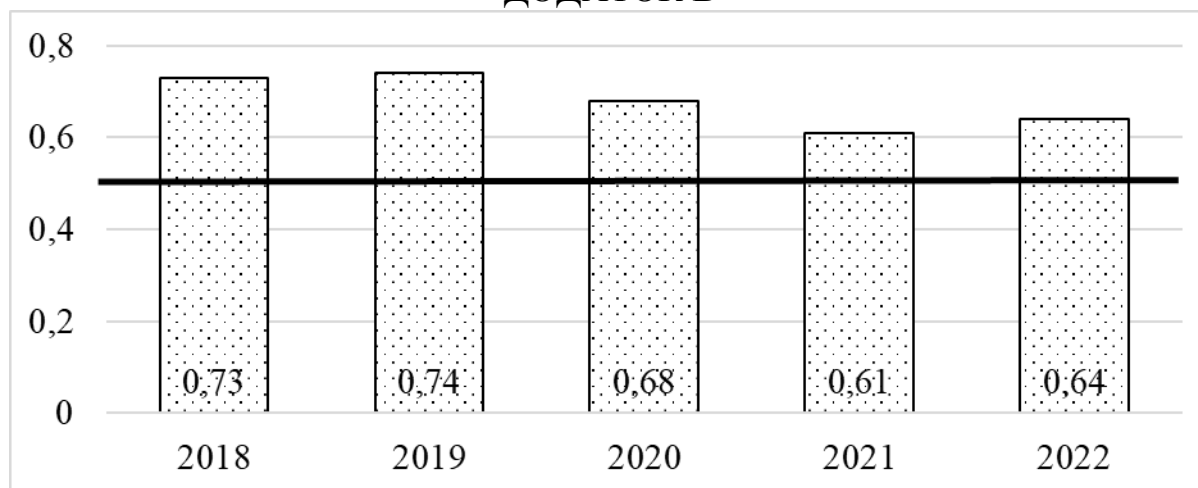

Рис. В.1. Показник фінансової автономії Товариства

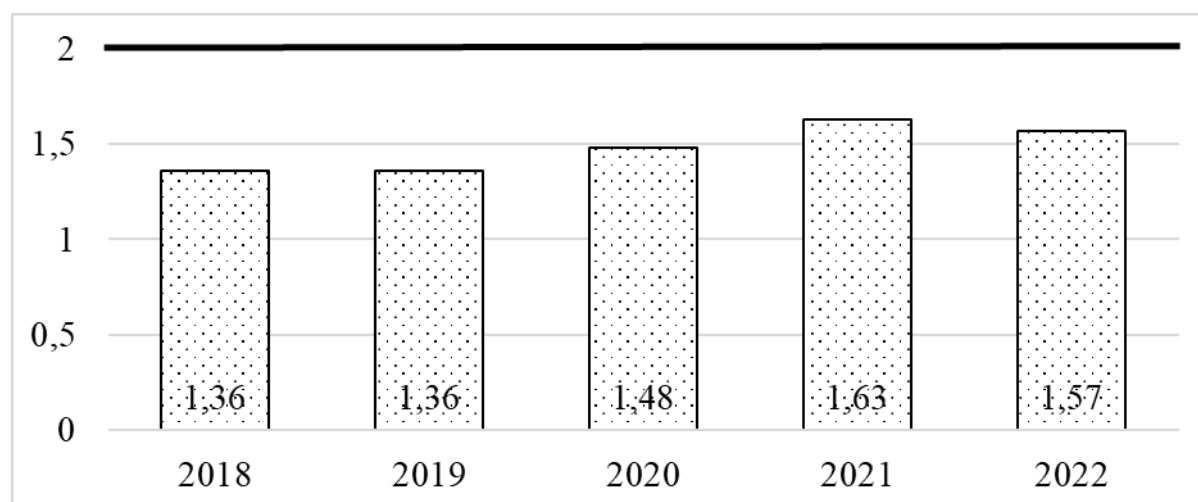

Рис. В.2. Показник фінансової залежності Товариства

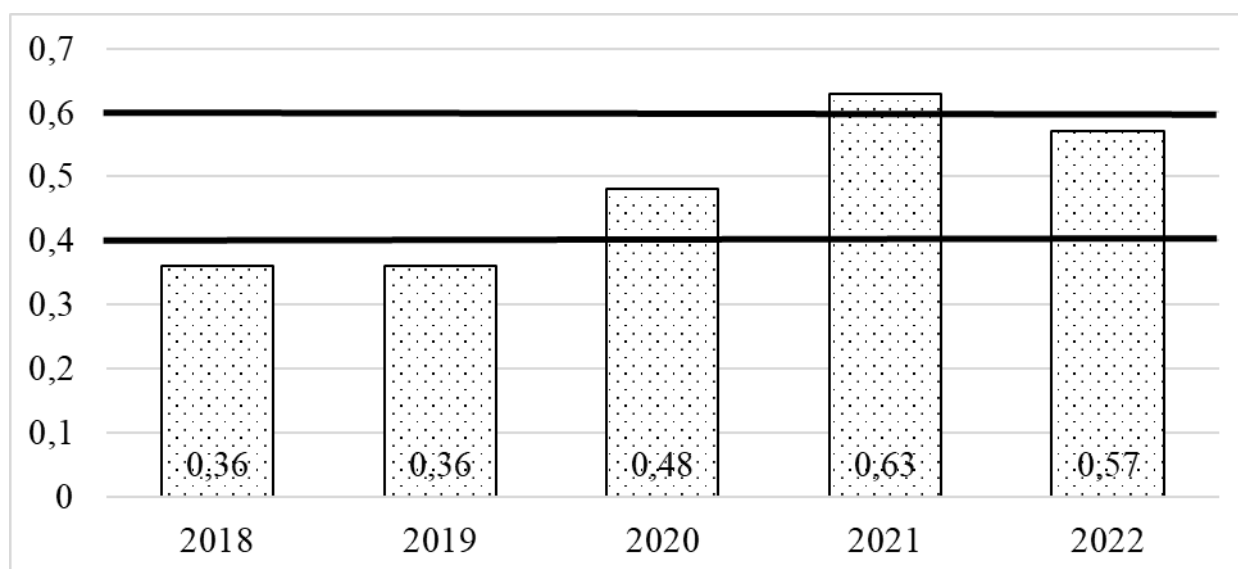

Рис. В.3. Показник фінансування Товариства

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

продовження додатка В

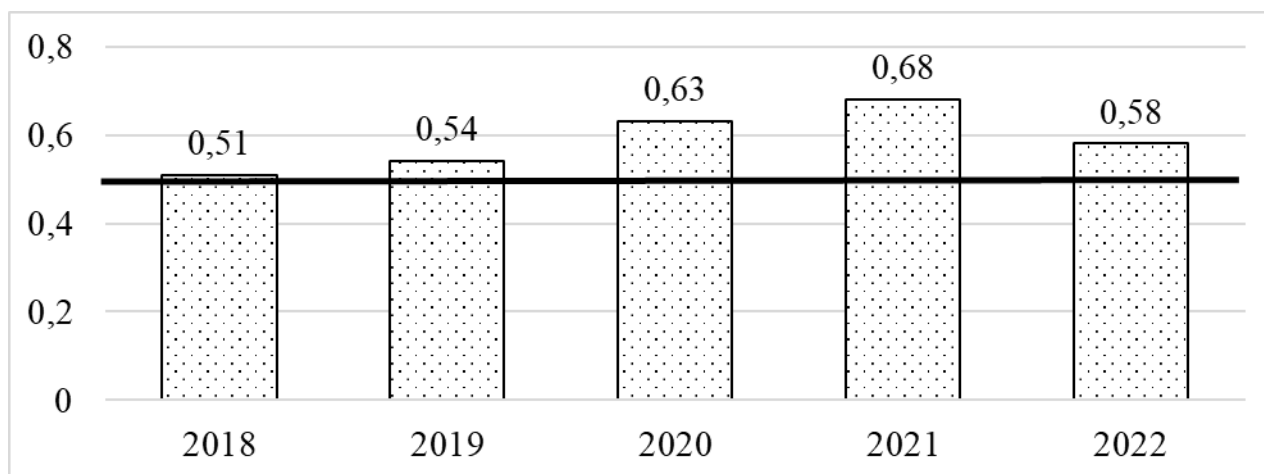

Рис. В.4. Показник співвідношення необоротних і власних коштів Товариства

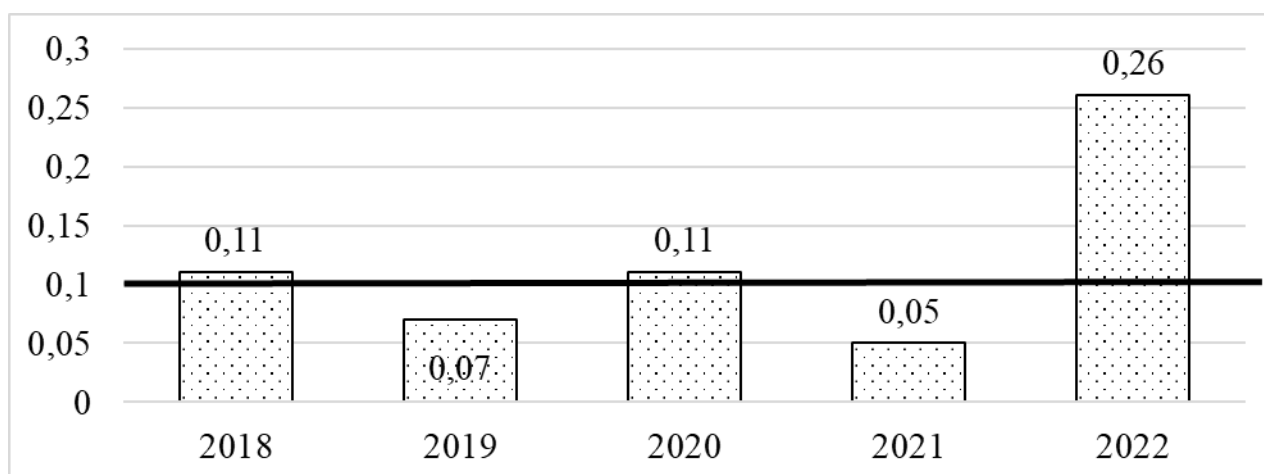

Рис. В.5. Показник фінансового левириджу Товариства

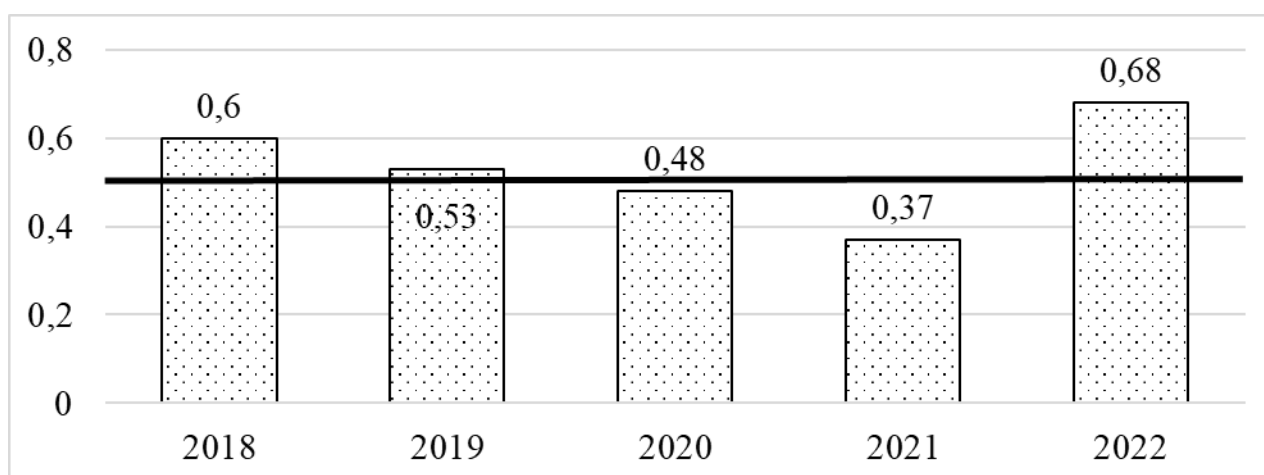

Рис. В.6. Показник маневреності власного капіталу Товариства

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

продовження додатка В

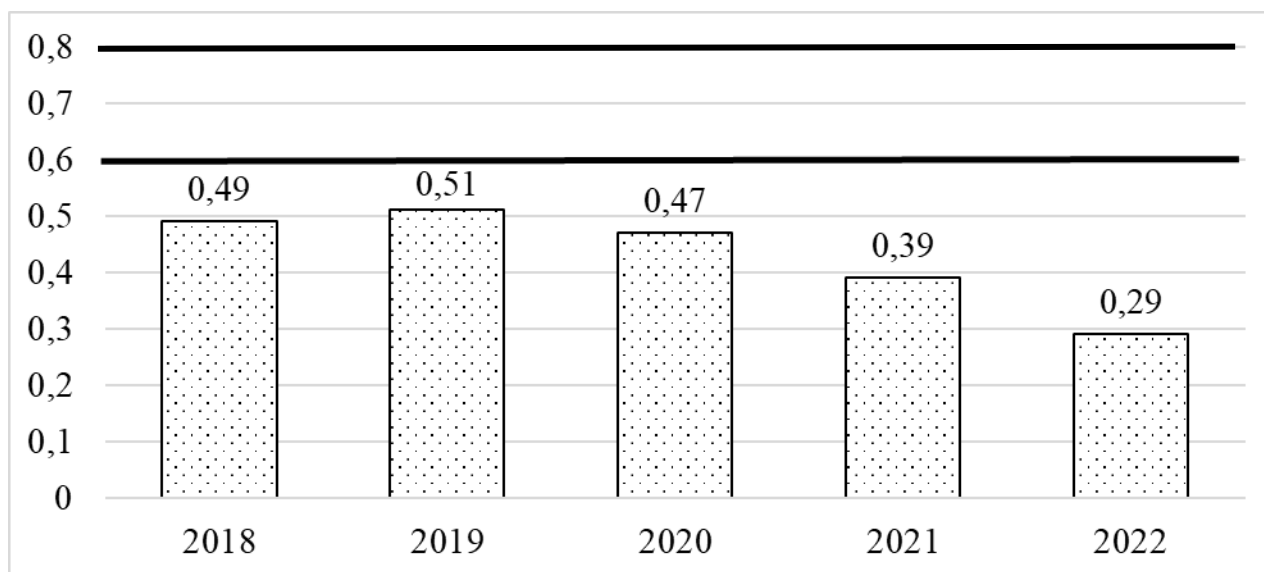

Рис. В.7. Показник забезпечення матеріальних запасів власними коштами Товариства

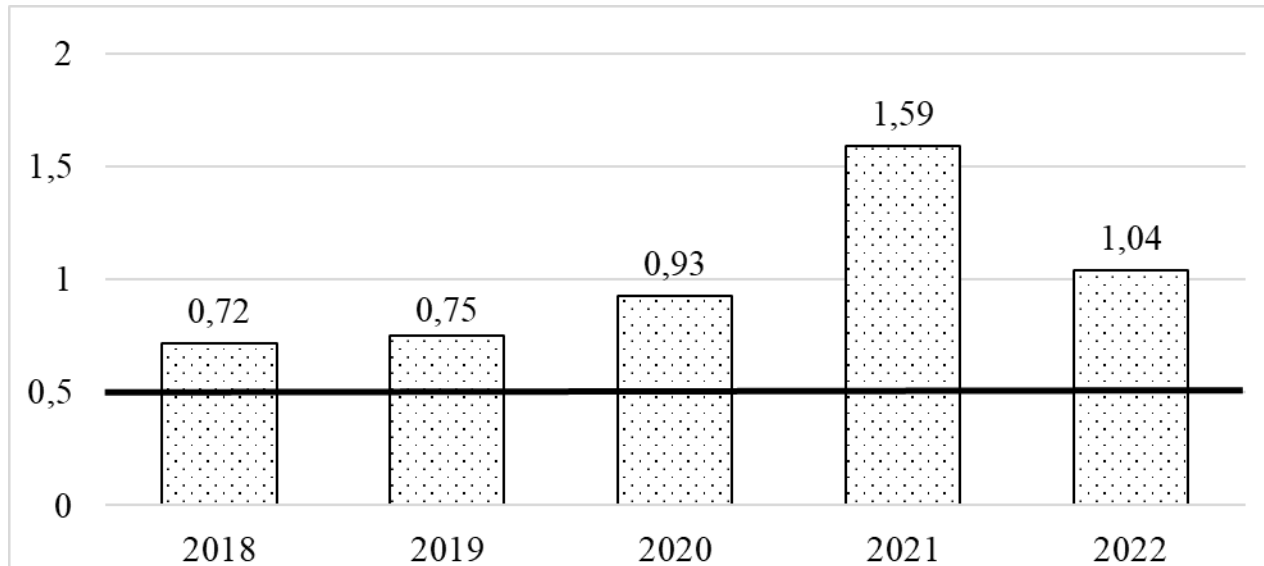

Рис. В.8. Показник маневреності робочого капіталу Товариства

Джерело: розраховано на основі форми № 1 «Баланс» Товариства

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1

Значення статей активу Товариства (тис. грн.) та його структура (%)

Актив	Код рядка	2018	Питома вага в підсумку	2019	Питома вага в підсумку	2020	Питома вага в підсумку	2021	Питома вага в підсумку	2022	Питома вага в підсумку
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. Необоротні активи											
Нематеріальні активи	1000	76	0,02	65	0,01	57	0,01	49	0,01	41	0,01
первісна вартість	1001	91	0,02	91	0,02	91	0,02	91	0,02	91	0,01
накопичена амортизація	1002	-15	0,00	-26	-0,01	34	0,01	42	0,01	50	0,01
Незавершені капітальні інвестиції	1005	6055	1,37	7540	1,58	2829	0,59	11895	2,23	6456	0,97
Основні засоби	1010	153844	34,71	172395	36,06	192561	40,11	200713	37,63	228244	34,31
первісна вартість	1011	193818	43,73	222660	46,58	255210	53,16	276192	51,77	320749	48,21
знос	1012	-39974	-9,02	-50265	-10,52	62649	13,05	75479	14,15	92505	13,91
Довгострокові біологічні активи	1020	6464	1,46	8509	1,78	9980	2,08	9091	1,70	9430	1,42
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	6464	1,46	8509	1,78	9980	2,08	9091	1,70	9430	1,42
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього за розділом 1	1095	166439	37,55	188509	39,43	205427	42,79	221748	41,57	244171	36,70

продовження додатка Д

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
II. Оборотні активи											
Запаси	1100	141122	31,84	140925	29,48	145513	30,31	190220	35,66	299761	45,06
виробничі запаси	1101	51553	11,63	36294	7,59	34891	7,27	62083	11,64	104726	15,74
незавершене виробництво	1102	47861	10,80	47194	9,87	41533	8,65	62559	11,73	36794	5,53
готова продукція	1103	41708	9,41	57437	12,02	69089	14,39	63048	11,82	158241	9,41
товари	1104	-	-	-	-	-	-	2530	0,47	-	-
Поточні біологічні активи	1110	24551	5,54	28869	6,04	25064	5,22	35018	6,56	42495	6,39
ДЗ за продукцію, товари, роботи послуги	1125	56418	12,73	62591	13,09	51264	10,68	20364	3,82	13143	1,98
ДЗ за розрахунками: за виданими авансами	1130	16132	3,64	18144	3,80	9916	2,07	18660	3,50	29415	4,42
з бюджетом	1135	1332	0,30	-	-	-	-	4938	0,93	11824	1,78
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Інша поточна ДЗ	1155	21715	4,90	22983	4,81	30152	6,28	22344	4,19	16660	2,50
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	241	0,05	105	0,02	167	0,03	10206	1,91	838	0,13
готівка	1166	99	0,02	97	0,02	158	0,03	283	0,05	324	0,05
розрахунки в банках	1167	142	0,03	8	0,00	9	0,00	9923	1,86	514	0,08
Витрата майбутніх періодів	1170	15147	3,42	15519	3,25	12080	2,52	9457	1,77	5427	0,82
Інші оборотні активи	1190	121	0,03	386	0,08	537	0,11	492	0,09	1515	0,23
Усього за розділом II	1195	276779	62,45	289522	60,57	274693	57,21	311699	58,43	421078	63,30
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
БАЛАНС	1300	443218	100,00	478031	100,00	480120	100,00	533447	100,00	665249	100,00

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1

Значення статей пасиву Товариства (тис. грн.) та його структура (%)

Пасив	Код рядка	2018	Питома вага в підсумку	2019	Питома вага в підсумку	2020	Питома вага в підсумку	2021	Питома вага в підсумку	2022	Питома вага в підсумку
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. Власний капітал											
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	12	0,00	12	0,00	12	0,00	12	0,00	12	0,00
Додатковий капітал	1410	4361	0,98	4361	0,91	4361	0,91	4361	0,82	4361	0,66
накопичені курсові різниці	1412	4361	0,98	4361	0,91	4361	0,91	4361	0,82	4361	0,66
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	320829	72,39	347131	72,62	320455	66,74	322319	60,42	418460	62,90
Усього за розділом I	1495	325202	73,37	351504	73,53	324828	67,66	326692	61,24	422833	63,56
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення											
Довгострокові кредити банків	1510	37280	8,41	24908	5,21	36930	7,69	14822	2,78	109455	16,45
Усього за розділом II	1595	37280	8,41	24908	5,21	36930	7,69	14822	2,78	109455	16,45

продовження додатка Е

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
III. Поточні зобов'язання											
Короткострокові кредити банків	1600	37714	8,51	44105	9,23	72284	15,06	121410	22,76	47827	7,19
Поточна кредиторська заборгованість за:											
товари, роботи, послуги	1615	26322	5,94	33508	7,01	26258	5,47	33304	6,24	60930	9,16
розрахунками з бюджетом	1620	1205	0,27	8502	1,78	4113	0,86	1535	0,29	1824	0,27
розрахунками зі страхування	1625	797	0,18	760	0,16	846	0,18	984	0,18	1217	0,18
розрахунками з оплати праці	1630	2836	0,64	2738	0,57	2888	0,60	3578	0,67	4372	0,66
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	4	0,00	1469	0,31	2363	0,49	1171	0,22	17	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-	-	-	991	0,21	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	11858	2,68	10537	2,20	8619	1,80	29951	5,61	16774	2,52
Усього за розділом III	1695	80736	18,22	101619	21,26	118362	24,65	191933	35,98	132961	19,99
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	--	-	-	-	-	-	-	-	-
БАЛАНС	1900	443218	100,00	478031	100,00	480120	100,00	533447	100,00	665249	100,00